

Åtgärder för uppdrag inom livsmedelsstrategin 2023

Innehåll

1	Sammanfattning.....	5
	Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll	5
	Minskat matsvinn.....	5
	Offentliga måltider.....	6
	Vidareutveckling av Nyckelhålet.....	6
	Insatser mot livsmedelsfuskar.....	7
	Bidra till förenkling genom verksamt.se	7
	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror samt finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	8
	Genomföra åtgärder inom vildsvinspaketet	8
	Samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet	9
1.1	Uppdrag inom Livsmedelsstrategins handlingsplaner 2 och 3	10
	Instruktioner	10
	Kunskap & innovation	10
	Konsument och marknad	10
	Regler och villkor.....	10
	Tvärgående uppdrag	10
2	Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll och förenkling för företag genom verksamt.se	16
2.1	Åtgärder att vidta inom uppdraget.....	16
2.2	Genomförda aktiviteter	16
2.2.1	Sammanfattning.....	16
2.2.2	Beskrivning av genomförda aktiviteter	18
2.3	Uppnådda resultat	24
	Sammanfattning.....	24
	Beskrivning av uppnådda resultat.....	26
2.4	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	27
2.5	Slutsatser.....	28
2.6	Fortsatt arbete	29
	Planerade åtgärder under 2024.....	31
3	Minskat matsvinn.....	33
3.1	Uppdragsbeskrivning och syfte	33
3.2	Genomförda aktiviteter	33
	Sammanfattning.....	33
	Syftet med arbetet med minskat matsvinn	33
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	35
	Uppföljande konsumentundersökning	35
	Nordisk matsvinnkonferens	35
	Förfinade plockanalyser i hushållen.....	35
	Kartläggning av matsvinn i kommunala förskolor och skolor	35

Matsvinnsdagen 2023	35
Konsumentundersökning om ökade matpriser och matsvinn och livsmedelsval.....	35
Kampanj tillsammans med Finansinspektionen - svinnrik	36
Uppdaterade råd om mögel i frukt och grönsaker	36
Livsmedelskontrollen	36
Handbok för minskat matsvinn	36
Frivilliga överenskommelsen – SAMS – samarbete för minskat matsvinn	36
EU-plattformen för minskat matsvinn	36
Statistik: Livsmedelsavfall i Sverige 2022	37
Forskning för minskat matsvinn	37
Miljöpåverkan av livsmedelsavfall i Sverige.....	37
Vägledning om kommunernas information om avfallsförebyggande åtgärder inklusive matsvinn.....	38
Matsvinnsnätverket	38
Samverkan kring förslaget på EU mål för livsmedelsavfall inom ramen för revidering av avfallsdirektivet.....	38
Rapporter om livsmedelsförluster	38
3.3 Uppnådda resultat	39
Sammanfattning.....	39
Beskrivning av uppnådda resultat.....	40
Uppföljande konsumentundersökning 2022	40
Nordisk matsvinnkonferens	41
Förfinade plockanalyser i hushållen.....	41
Kartläggning av matsvinn i kommunala förskolor och skolor	41
Matsvinnsdagen 2023	41
Konsumentundersökning om ökade matpriser och matsvinn och livsmedelsval.....	41
Kampanj tillsammans med Finansinspektionen - svinnrik	42
Uppdaterade råd om mögel i frukt och grönsaker	42
Livsmedelskontrollen	42
Handbok för minskat matsvinn	42
Frivilliga överenskommelsen – SAMS – samarbete för minskat matsvinn	42
EU-plattformen för minskat matsvinn	43
Samverkan kring förslaget på EU mål för livsmedelsavfall inom ramen för revidering av avfallsdirektivet.....	43
Rapporter om livsmedelsförluster	43
Miljöpåverkan av livsmedelsavfall i Sverige.....	43
Forskning.....	44
Resultat statistik: Livsmedelsavfall i Sverige 2022	44
Uppföljande konsumentundersökning 2022	45
Nordisk matsvinnkonferens	45
Förfinade plockanalyser i hushållen.....	45
Matsvinnsdagen 2023	45
Konsumentundersökning om ökade matpriser och matsvinn och livsmedelsval.....	45
Kampanj tillsammans med Finansinspektionen - svinnrik	45

Uppdaterade råd om mögel i frukt och grönsaker	45
Kartläggning av matsvinn i kommunala förskolor och skolor	45
Livsmedelskontrollen	45
Frivilliga överenskommelsen – SAMS – samarbete för minskat matsvinn	46
EU-plattformen för minskat matsvinn	46
Ökad kunskap om livsmedelsförluster och livsmedelsavfall.....	46
Samverkan kring förslaget på EU mål för livsmedelsavfall inom ramen för revidering av avfallsdirektivet.....	46
3.4 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	46
3.5 Slutsatser.....	48
3.6 Fortsatt arbete	48
Fortsatt arbete livsmedelsavfallsstatistik	49
4 Utveckling av offentliga måltider	50
4.1 Uppdragsbeskrivning och syfte	50
4.2 Genomförda aktiviteter	50
Sammanfattning.....	50
Beskrivning av genomförda aktiviteter	51
4.3 Uppnådda resultat	54
Beskrivning av uppnådda resultat.....	55
4.4 (Tidiga) effekter	58
4.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	59
4.6 Slutsatser.....	59
4.7 Fortsatt arbete	60
5 Vidareutveckling av Nyckelhålet	62
5.1 Uppdragsbeskrivning och syfte	62
5.2 Genomförda aktiviteter	62
Sammanfattning.....	62
5.3 Uppnådda resultat	63
Sammanfattning.....	63
5.4 (Tidiga) effekter	64
5.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	64
5.6 Slutsatser.....	65
5.7 Fortsatt arbete	65
6 Insatser mot livsmedelsfusk.....	67
6.1 Uppdragsbeskrivning och syfte	67
6.2 Genomföra aktiviteter.....	67
Beskrivning av genomförda aktiviteter	68
Målgrupp kontrollmyndigheter	68
Målgrupp Livsmedelsverket	70
6.3 Uppnådda resultat	71
Beskrivning av uppnådda resultat.....	72
6.4 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	73
6.5 Slutsatser.....	73
6.6 Fortsatt arbete	74

7	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror.	75
	.....	75
7.1	Åtgärder att vidta inom uppdraget	75
7.2	Genomförda aktiviteter	75
7.3	Uppnådda resultat	77
	Beskrivning av uppnådda resultat	77
7.4	Uppdragets koppling till mål inom Livsmedelsstrategins 3 strategiska områden	78
	Beskrivning av uppdragets koppling till mål	78
7.5	Slutsatser	78
7.6	Fortsatt arbete	79
8	Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	80
	.....	80
8.1	Åtgärder att vidta inom uppdraget	80
8.2	Genomförda aktiviteter	80
	Sammanfattning	80
	Beskrivning av genomförda aktiviteter	80
8.3	Uppnådda resultat	80
	Sammanfattning och beskrivning av uppnådda resultat	80
8.4	Uppdragets koppling till mål inom Livsmedelsstrategins 3 strategiska områden	80
	Beskrivning av uppdragets koppling till mål	81
8.5	Slutsatser	81
8.6	Fortsatt arbete	82
9	Genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin	83
	.....	83
9.1	Uppdragsbeskrivning och syfte	83
9.2	Genomförda aktiviteter	84
9.3	Uppnådda resultat	84
	9.3.1 Beskrivning av uppnådda resultat	85
9.4	(Tidiga) effekter	85
9.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	86
9.6	Slutsatser	87
9.7	Fortsatt arbete	87
10	Samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet	89
	.....	89
10.1	Uppdragsbeskrivning och syfte	89
10.2	Genomförda aktiviteter	89
10.3	Uppnådda resultat	90
	Beskrivning av uppnådda resultat	91
10.4	(Tidiga) effekter	91
10.5	Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål	92
10.6	Slutsatser	92
10.7	Fortsatt arbete	92

1 Sammanfattning

Regeringen beslutade i december 2019 att Livsmedelsverket skulle få i uppdrag att genomföra ett antal åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin för att uppnå livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Uppdraget syftar till att både utveckla pågående och inleda nya insatser inom främst de strategiska områdena Regler och villkor samt Konsument och marknad, vilka bland annat har som mål att regler och villkor ska vara utformade så att de bidrar till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja och att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val.

Uppdraget ska genomföras under åren 2020–2025. En redovisning av uppdragets genomförande och en bedömning av dess effekter samt ekonomisk redovisning per åtgärd ska lämnas varje år senast den 28 februari från och med 2021 till Regeringskansliet och Tillväxtverket (samordnande myndighet). En slutredovisning av uppdraget och en ekonomisk redovisning per åtgärd ska lämnas senast den 28 februari 2026. I denna rapport redovisar Livsmedelsverket de åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin som myndigheten arbetar med.

Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll

Vi har i Sverige stora utmaningar att likrikta livsmedelskontrollen och det finns olikheter mellan kontrollmyndigheterna såsom kontrollfrekvens, bedömning av avvikelser och benägenhet att fatta beslut om åtgärder vid bristande efterlevnad. Lagstiftningen på livsmedelsområdet är omfattande och komplex och det är cirka 300 inblandade myndigheter som dagligen ska tillämpa denna lagstiftning. På livsmedelsområdet finns det dessutom en rad kontrollområden som är svåra för myndigheterna att kontrollera eftersom det rör sig om omfattande lagstiftning som ändras ofta och som kontrolleras sällan. Exempel på sådana områden är material i kontakt med livsmedel, tillsatser och kosttillskott.

Livsmedelsverket har under 2023 slutfört arbetet med en ny riskklassningsmodell, vilket inkluderar föreskrifter, allmänna råd, samt att även kontaktmaterial och snusliknande produkter omfattas av modellen. Modellen ska se till att livsmedelskontrollen utförs med lämplig riskbaserad frekvens.

Uppdraget inom ramen för Livsmedelsstrategin sträcker sig till 2026.

Minskat matsvinn

Matsvinnet i hushållen fortsätter att gå ner och detta är en effekt av ett ökat medvetande hos konsumenterna. Generellt har matsvinn tagit ett större utrymme i samhällsdebatten från flera aktörer. Livsmedelsverket har aktivt spridit information

senaste åren med syfte att höja kunskapen och att matsvinnet har gått ner är en effekt av detta.

Under 2023 arrangerade Livsmedelsverket genom finansiering av Nordiska ministerrådet en nordisk matsvinnskonferens. Uppslutningen var stor och det var tydligt att det finns ett enormt driv att arbeta med frågan i de nordiska länderna. Effekten av konferensen är att politiska åtaganden har gjorts av nordiska ministerrådet och ett nordiskt nätverk kommer att skapas 2024 för att öka samarbetet i frågan mellan de nordiska länderna och kunna utbyta erfarenheter.

Offentliga måltider

Livsmedelsverket arbetar med att uppdatera de nationella riktlinjerna för måltider i skola och förskola. Som grund för arbetet genomfördes under våren 2023 en kvalitativ undersökning bland måltidschefer och rektorer. Undersökningens resultat har bidragit till analys och prioriteringar i arbetet med att uppdatera Livsmedelsverkets riktlinjer. Under året har projektplan, aktivitetsplan och tidsplan tagits fram. Ett flertal externa uppdrag om att sammanställa ny forskning som ska komplettera och underbygga de uppdaterade riktlinjerna har påbörjats.

I slutet av 2022 publicerades Handbok för offentliga måltider som syftar till att stödja kommuner och regioner i arbetet med att ta fram egna beredskapsplaner för måltidsverksamheten. Under 2023 har ett intensivt arbete genomförts med att implementera handboken – marknadsföra, kommunicera och sprida – för att stötta offentliga måltidsverksamheter i deras beredskapsarbete. Under våren bjöd Livsmedelsverket in till ett nationellt möte i syfte att bättre förstå kommuners utmaningar och behov av stöd att komma vidare i beredskapsarbetet.

Den förväntade effekten med den medvetna kursändringen, att nå beslutsfattare, är att Livsmedelsverkets kunskapsstöd i ännu högre grad används i lokala och regionala styrdokument och att skola och vård- och omsorgsverksamheter bedriver evidensbaserad praktik och styrning med måltider av hög kvalitet som bland annat bidrar till den nationella livsmedelsstrategin. Resultat av Kompetenscentrums strategiska arbete med att utveckla skolmåltiderna, minska matsvinn och nå beslutsfattare förväntas kunna följas upp under 2024 genom nya kommunkartläggningar.

Vidareutveckling av Nyckelhålet

Under 2023 har Livsmedelsverket i sin kommunikation arbetat med att förtydliga bakgrunden till kriterierna och vem som står bakom Nyckelhålmärkningen. Vi har också sökt närmare samverkan med livsmedelsbranschen för ökad transparens och framtida gemensamma initiativ. Publicerade nyheter och pressmeddelanden, tillsammans med den annonsering som genomförts på i huvudsak sociala medier,

bedöms ha bidragit positivt till våra målgruppers kännedom och kunskap om Nyckelhålet.

Livsmedelsproducerande företag såväl som dagligvaruhandeln fortsätter att satsa på Nyckelhålet både i produktutveckling och marknadsföring. Nyckelhålet har även en central roll i den modell för frivilliga överenskommelser om salt- och sockersänkning, som tagits fram av branschföreträdare för de livsmedelsproducerande företagen. De mål som kommer att fastställas inom detta arbete kommer att kopplas till kriterierna för Nyckelhålmärkning.

Insatser mot livsmedelsfusk

Livsmedelsverket ska förstärka och vidareutveckla insatserna för att motverka livsmedelsfusk bland annat i syfte att öka konsumenternas förtroende för redligheten i livsmedelsproduktionen. Livsmedelsverket arbetar långsiktigt och strategiskt för att motverka livsmedelsfusk. Det krävs att vi i Sverige utför en effektiv kontroll för att motverka bedrägliga och vilseledande ageranden i livsmedelskedjan för att möta mål som att ”konsumenten ska ha ett högt förtroende för livsmedlen” samt att ”marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens”.

Under 2023 har Livsmedelsverket genomfört ett antal aktiviteter inom projektet som framför allt ska stärka kontrollmyndigheternas förmåga att förstå vad livsmedelsfusk är, och även skapat förutsättningar för att följa upp deras arbete.

Livsmedelsverket ser ett ökat intresse för fuskfrågor hos kontrollmyndigheterna efter att kommunikations- och utbildningsinsatser har genomförts.

Bidra till förenkling genom verksamt.se

Under 2023 har Livsmedelsverket infört ett nytt digitalt verktyg som ger möjlighet att bygga e-tjänster. Med stöd av verktyget har vi utvecklat 18 nya e-tjänster. När vi ersätter blanketter med e-tjänster kan företagen uträta ärenden digitalt, oberoende av tid och plats. E-tjänsterna sparar tid och administration för både företag och myndigheter. Den nya digitala lösningen hämtar automatiskt information från Bolagsverket, på sikt även från fler källor, och möjliggör att lämnad information kan återanvändas flera gånger om så önskas. E-tjänsten ger även företagen en bättre överblick över sina ärenden och de kan följa ärendenas status. Våra tjänster kan även nås från verksamt.se, där det också finns stödtexter för att starta företag.

FörRätt är en mall för en ny nationell e-tjänst för uppgiftsinsamling enligt nya riskklassningsmodellen för livsmedelsföretag. Tjänsten förenklar för både kontrollmyndigheterna och företagen. FörRätt syftar till en mer likvärdig kontroll i Sverige genom enhetliga och användarvänliga specifikationer av

riskklassningsmodellen. Att specificera standarder för digitala tjänster, istället för att bara vägleda och föreskriva är ett nytt innovativt arbetssätt för Livsmedelsverket.

Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror samt finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

Inom ramen för uppdragen har Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket under året arbetat med frågeformulär för sju olika ärenden, både för nya och befintliga marknader, och tagit emot en inspektion i Sverige. Under 2023 genomförde Livsmedelsverket fler aktiviteter inom underhåll för att bevara marknader öppna än aktiviteter för att öppna nya marknader. Arbetet för att underhålla befintliga exportmarknader har under åren, i takt med att fler marknader öppnats, ökat i omfattning och intensitet och arbetet med nya marknader har därför fått stå tillbaka.

Japan godkände Sverige den 27 december 2023 och nu är det också möjligt att exportera processade och värmebehandlade nötköttprodukter. Dock kommer ytterligare arbete att krävas innan exporten av dessa produkter kan starta.

Internationellt samarbete har 2023 inletts med nordiska länder samt med olika länder i världen.

Under 2023 har minst 15 marknader för griskött och grisköttprodukter stängts till 11 olika länder med anledning av utbrottet av afrikansk svinpest. Livsmedelsverket och Jordbruksverket arbetade under senare delen av året med att upprätthålla pågående export genom dialog mellan myndigheterna, bransch och importländers myndigheter.

Genomföra åtgärder inom vildsvinspaketet

Syftet med uppdraget är att öka möjligheterna för omsättning av vildsvinskött på marknaden med bibehållen livsmedelssäkerhet. Det vildsvinskött som konsumeras av jägare och som har analyserats är verifierat på rätt sida om gränsvärdet för cesium-137 och utan påvisad förekomst av trikiner, vilket medför att dessa agens inte orsakar oönskade hälsoeffekter hos dem som äter köttet. Att få sitt kött kostnadsfritt analyserat skulle kunna påverka viljan att jaga vildsvin och äta för eget bruk. Det är utifrån tillgängliga data svårt att säga om benägenheten att jaga vildsvin och låta sitt kött analyseras har påverkats av subventionerna. Antalet utförda trikinanalyser har minskat sedan subventionerna infördes.

Vildsvinspaketet hör till Livsmedelsstrategins område Konsument och marknad. De kommande ökade möjligheterna för jägare att sälja vildsvinskött förväntas ge en ökad mängd vildsvinskött som blir tillgängligt för konsumenter på marknaden.

Svenskt vildsvinskött är ett inhemskt producerat livsmedel, som har ett högt förtroende hos konsumenterna.

En förenklad omsättning av vildsvinskött på marknaden är positiv ur flera aspekter. Det är en åtgärd som kan förmodas öka incitamentet att jaga vildsvin och därmed hålla vildsvinsstammen på en balanserad nivå. Vildsvinskött är en inhemsk och outnyttjad livsmedelsresurs. Eventuellt kan det uppstå fler arbetstillfällen till följd av föreskriftsförslagets möjligheter av att hantera vildsvin av jägare och detaljhandelsanläggningar.

Samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet

Enligt regeringsuppdraget ska de myndigheter som arbetar med vildsvinspaketet (Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt samt Länsstyrelserna, representerade av Länsstyrelsen Kronoberg) identifiera områden, i arbetet med och resultat från, vildsvinspaketet där det finns behov av särskild kommunikation. Med utgångspunkt i detta ska myndigheterna på ett strategiskt och långsiktigt sätt genomföra kommunikationsinsatser var för sig eller tillsammans. Livsmedelsverket ska samordna uppdraget.

Genom att publicera samordnad information om alla myndigheters pågående arbete inom vildsvinspaketet så har vi gjort det både enklare att se vem som gör vad och hur respektive myndighetsarbete hänger ihop.

Utbrottet av afrikansk svinpest har gjort att tidsplanen har justerats. Utbrottet resulterade i att kommunikationen kring vildsvin pausades, främst på grund av att två av myndigheterna var upptagna av själva hanteringen.

1.1 Uppdrag inom Livsmedelsstrategins handlingsplaner 2 och 3

Instruktioner

Handlingsplanerna omfattar konkreta uppdrag och åtgärder för att uppnå strategins mål och går att hitta på [Regeringskansliets hemsida](#). Kryssa i vilket/vilka av följande uppdrag den här lägesrapporten avser.

Kunskap & innovation

- Medel till Nationella forskningsprogrammet
- Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan
- Förmedla bidrag till Sweden Food Arena
- Utveckla kompetenscentrum för växtförädling, SLU Grogrund

Konsument och marknad

- Ett kraftfullt vildsvinspaket
- Ökat marknadstillträde och anläggningsgodkännande för export
- Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag
- Fortsatt satsning på livsmedelsexport-ansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader
- Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag
- Arbete för likvärdig kontroll
- Vidareutveckling och stärkande av nyckelhålmärkningen
- Insatser mot livsmedelsfusk
- Myndighetssamarbete för minskat matsvinn
- Utveckling av offentliga måltider
- Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
- Samordningsfunktionen EKO
- Utveckling av nationellt centrum för mathantverk

Regler och villkor

- Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan
- Förenkling genom utveckling av verksamt.se
- Miljötillstånd (inom förenklingspaketet)
- Strategisk kompetensförsörjning
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
- Stärka Växtskyddsrådet
- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
- Vidareutveckla svenskt vattenbruk
- Avelsarbete på regnbåge

Tvärgående uppdrag

- Samordning av den nationella och de regionala livsmedelsstrategierna
- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin
- Saknas ditt uppdrag? specificera:

Egenskap	Beskrivning
Uppdrag 1	<p>Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll.</p> <p>Livsmedelsverket ska, som en del i genomförandet av livsmedelsstrategin, vidta åtgärder för att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet. Genom att förenkla och underlätta för företagen ska kontrollerna effektiviseras, företagens avgifter minska och företagens tid och resurser sparas. I arbetet ska ingå bland annat genomförande av projektet God kontrollsed, uppbyggnad och upprätthållande av en organisation som möjliggör minskad offentlig kontroll av tredjepartscertifierade företag, ytterligare satsningar för kontroll på distans, utveckling av samråd och samverkan med bland annat livsmedelskedjans näringslivsorganisationer samt fortsatt arbete för ett mer ändamålsenligt regelverk, bland annat genom att tillsammans med företrädare för livsmedelsföretag utröna för vilka vardagssvårigheter de ser behov av mer flexibla lösningar (Regleringsbrev 2021, Livsmedelsverket).</p>
Tillgänglig budget:	För åren 2022–2023 beräknas 13 miljoner kronor årligen för åtgärderna och för åren 2024–2026 beräknas 11 miljoner kronor årligen (Regleringsbrev 2021, Livsmedelsverket).
Utnyttjade medel:	13 miljoner kronor.
Uppdragets start- och slutår:	2020 - 2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<p><i>Från regeringsbeslutet:</i></p> <p>Livsmedelsverket ska, tillsammans med Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket, fortsätta arbeta i enlighet med den handlingsplan för minskat matsvinn, "Fler gör mer – handlingsplan för minskat matsvinn 2030", som man gemensamt beslutat om (N2018/03968/DL).</p> <p>Framför allt läggs fokus på de fyra nyckelfrågorna:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mål och mätningar • Samarbete genom hela livsmedelskedjan – en förutsättning för framgång • Förändrat konsumentbeteende • Forskning och utveckling <p><i>Tillägg i regeringsbrevet 2023:</i></p> <p>"Regeringen har därför gett Livsmedelsverket i uppdrag att genomföra en utvärdering av hittillsvarande insatser inom handlingsplanen"</p>
Tillgänglig budget:	6 miljoner kronor
Utnyttjade medel:	6 miljoner kronor
Uppdragets start- och slutår:	2020–2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	<p>Livsmedelsverket ska, genom sitt Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg, verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider (N2017/02351/SUN). Arbetet ska syfta till att främja hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i offentlig sektor.</p>
Tillgänglig budget:	4 miljoner kronor.
Utnyttjade medel:	4 miljoner kronor.
Uppdragets start- och slutår:	2020–2025

Egenskap	Beskrivning
Vidareutveckling av Nyckelhålet	Livsmedelsverket ska vidareutveckla konceptet Nyckelhålet bl.a. genom informationsspridning om märkningen för att underlätta för alla konsumenter att göra hälsosamma val vid köp av livsmedel (N2017/01028/SUN). Arbetet ska ske i nära samverkan med branschen. Livsmedelsverket ska låta en extern aktör utvärdera Nyckelhålet senast 2022. Uppdraget om att genomföra åtgärder under 2020-2025 inom ramen för livsmedelsstrategin (N2019/03245), åtgärden om att vidareutveckla Nyckelhålet, kompletteras genom att Livsmedelsverket även ska verka för att EU:s arbete för en gemensam obligatorisk framsidesmärkning bidrar till en mer hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige. I EU-arbetet ska myndigheten medverka med erfarenheterna av Nyckelhålet.
Tillgänglig budget:	2 miljoner kronor årligen
Utnyttjade medel:	2 miljoner kronor
Uppdragets start- och slutår:	2020–2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdragets namn	Insatser mot livsmedelsfusk Förstärka och vidareutveckla insatserna för att motverka livsmedelsfusk bland annat i syfte att öka konsumenternas förtroende för redligheten i livsmedelsproduktionen (Livsmedelsverket)
Tillgänglig budget:	Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 3 miljoner kronor årligen. För 2020–2025 beräknas 3 miljoner kronor årligen för åtgärden.
Utnyttjade medel:	3 miljoner kronor
Uppdragets start- och slutår:	2020 – 2025

Egenskap	Beskrivning
Uppdrag 6	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror
Tillgänglig budget:	Livsmedelsverket ska för åtgärdens genomförande använda minst 6 000 000 kronor.
Utnyttjade medel:	6 miljoner kronor
Uppdragets start- och slutår:	2020–2025.

Egenskap	Beskrivning
Uppdrag 7	Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
Tillgänglig budget:	Livsmedelsverket ska för åtgärdens genomförande använda minst 1 000 000 kronor.
Utnyttjade medel:	80 000 kronor
Uppdragets start- och slutår:	2020–2025.

Egenskap	Beskrivning
Uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin (Livsmedelsverket)	Regeringen uppdrar åt Livsmedelsverket att genomföra nedan beskrivna åtgärder under åren 2020–2022 inom ramen för livsmedelsstrategin i syfte att bidra till uppfyllelsen av strategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. I uppdraget ingår att inleda nya insatser inom främst det strategiska området Konsument och marknad, vilket har som mål att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val. Dessa åtgärder är en del av det s.k. vildsvinspaketet i livsmedelsstrategins handlingsplan del 2 (N2019/03241/JL).
Tillgänglig budget:	1,5 miljoner kronor
Utnyttjade medel:	1,5 miljoner kronor
Uppdragets start- och slutår:	Ursprungligen 2020–2022. Förlängt över 2024.

Egenskap	Beskrivning
Uppdrag att samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin	<p>Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt och länsstyrelserna ska samordnat genomföra kommunikationsinsatser om vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin. Kommunikationen ska stödja de övriga uppdrag som pågår men även främja utvecklingen för att nå målet med en ökad andel vildsvin som når konsument.</p> <p>Myndigheterna ska identifiera områden där det finns behov av särskild kommunikation och på ett strategiskt och långsiktigt sätt genomföra kommunikationsinsatser - var för sig eller tillsammans. Livsmedelsverket samordnar uppdraget.</p>
Tillgänglig budget:	2 miljoner kronor
Utnyttjade medel:	2 miljoner kronor
Uppdragets start- och slutår:	2022–2025

2 Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll och förenkling för företag genom [verksamt.se](https://www.verksamt.se)

2.1 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Enligt regleringsbrevet för 2021 ska Livsmedelsverket, som en del i genomförandet av livsmedelsstrategin, vidta åtgärder för att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet. Genom att förenkla och underlätta för företagen ska kontrollerna effektiviseras, företagens avgifter minska och företagens tid och resurser sparas. I arbetet ska ingå bland annat genomförande av projektet God kontrollsed, uppbyggnad och upprätthållande av en organisation som möjliggör minskad offentlig kontroll av tredjeparts-certifierade företag, ytterligare satsningar för kontroll på distans, utveckling av samråd och samverkan med bland annat livsmedelskedjans näringslivsorganisationer samt fortsatt arbete för ett mer ändamålsenligt regelverk, bland annat genom att tillsammans med företrädare för livsmedelsföretag utvärdera för vilka vardagssvårigheter de ser behov av mer flexibla lösningar.

2.2 Genomförda aktiviteter

2.2.1 Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Kontrollmyndigheter	God kontrollsed Under 2023 har Livsmedelsverket fortsatt arbetet med God kontrollsed, ett krafttag med flera initiativ för att förbättra livsmedelskontrollen. Dessa initiativ följer nedan i tabellen.
Kontrollmyndigheter och företag	Ny riskklassningsmodell Utveckling av en ny riskklassningsmodell med syfte att stödja kontrollmyndigheternas planering av en riskbaserad kontroll och att bidra till en likvärdig kontroll i hela landet. I projektet ingår att bygga upp ett system för att företag, som är certifierade enligt en tredjepartsstandard som är godkänd av Livsmedelsverket, ska kunna få en reducerad kontrollfrekvens.
Företag och andra aktörer	Samrådsgrupper för livsmedelskedjans branschorganisationer och andra aktörer Syftet med grupperna är att få in synpunkter från aktörer i hela livsmedelssystemet: företagen, civilsamhället och myndigheterna. När Livsmedelsverket får kunskap om olika aktörers behov ökar möjligheterna att bättre driva Sveriges frågor i EU.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Kontrollmyndigheter	<p>Utveckla kontroll av kontaktmaterial</p> <p>Livsmedelsverket stödjer uppbyggnaden av en fungerande kontroll i Sverige inom området material i kontakt med livsmedel - kontaktmaterial. Detta ska bidra till att Livsmedelsverket och övriga kontrollmyndigheter får de grundförutsättningar som krävs avseende lagstiftning,</p>
Livsmedelsverkets kontrollverksamhet inom slakt och vilthantering	<p>Kontroll på distans.</p> <p>I stället för dagens system där den officiella veterinären/assistenten finns på plats på ett slakteri eller en vilthanteringsanläggning, undersöker Livsmedelsverket möjligheter att utföra köttkontroll före och efter slakt med hjälp av digitala verktyg (exempelvis mobiltelefon och dator). Syftet är att ändra EU:s regelverk och möjliggöra distanskontroll vid små slakterier och vilthanteringsanläggningar</p>
Företag och kontrollmyndigheter	<p>Ett mer ändamålsenligt regelverk</p> <p>Föreskriftsarbeten som bidrar till att åstadkomma ett mer ändamålsenligt regelverk i syfte att förenkla och underlätta för företagen och bidra till ökad likvärdighet i kontrollen:</p> <p>Föreskrifter om traditionella lagringsmetoder av ost</p> <p>Nya föreskrifter om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel</p> <p>Upphävandet av nationella bestämmelser om ommärkning och omförpackning av livsmedel i vissa fall</p> <p>Föreskrifter och allmänna råd om kontrollfrekvens för riskbaserad offentlig kontroll</p> <p>Fortsatt översyn av föreskrifterna om dels livsmedelshygien, dels offentlig kontroll</p> <p>Nya föreskrifter om vinframställning</p> <p>Nya föreskrifter om handelsbeteckningar på fiskeri- och vattenbruksprodukter</p> <p>Föreskrifter om djupfrysta livsmedel</p> <p>Nya föreskrifter om ren och ripa</p>
Företag	<p>Skyddade beteckningar</p> <p>Sedan 2021, då Livsmedelsverket fick ett stort antal nya ansökningar om skyddade beteckningar, har antalet registrerade svenska skyddade beteckningar stadigt ökat. 1 juni 2021 infördes en avgift för ansökningarna, vilket har resulterat i</p>

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
	<p>att inga nya ansökningar har inkommit. Hos Livsmedelsverket ligger dock ett femtontal inkomna ansökningar att arbeta vidare med.</p> <p>Under 2023 har Livsmedelsverkets granskning av inkomna ansökningar möjliggjort att sju ansökningar har lämnats vidare för den slutliga granskningen som genomförs av EU-kommissionen.</p> <p>Vidare fick under året åtta svenska skyddade beteckningar registrering hos EU-kommissionen, varav 4 med skyddad ursprungsmärkning (SUB) och 4 med skyddad geografisk beteckning (SGB).</p> <p>Under året har också viss förenkling i kontrollprocessen genomförts, då tillverkares anmälan till kontroll samt kontrollens återrapportering nu ingår i de digitala E-blanketterna.</p>

2.2.2 Beskrivning av genomförda aktiviteter

2.2.2.1 God kontrollsed

Under 2023 har Livsmedelsverket fortsatt arbetet med God kontrollsed, ett krafttag med flera initiativ för att förbättra livsmedelskontrollen. Visionen är en likvärdig livsmedelskontroll med hög kvalitet som också ger företagen större konkurrenskraft och som upplevs som meningsfull av företagarna. Arbetet ska på sikt leda till en verkningsfull, riskbaserad, rättssäker och mer likvärdig livsmedelskontroll. En livsmedelskontroll som är förutsägbar och tydligt underlättar för företagen att göra rätt från början - så att de kan ta fram säker mat till konsumenterna. God kontrollsed består bland annat av följande initiativ:

Ny riskklassningsmodell

Livsmedelsverket har under flera år utvecklat en ny modell för riskklassning av livsmedelsföretag. Framtagandet av den nya riskklassningsmodellen har slutförts under 2023 och föreskrifterna om kontrollfrekvens för riskbaserad offentlig kontroll ska tillämpas från och med 2024.

Den nya modellen är nu anpassad till de krav som ställs på dels myndighetsrapportering till EU, dels kontrollen enligt kontrollförordningen - (EU) 2017/625. Modellen ska därmed även resultera i att livsmedelskontroll utförs med lämplig och riskbaserad frekvens för att upptäcka icke säkra livsmedel samt bedrägliga eller vilseledande förfaranden. En del av arbetet handlar om att bygga upp ett system för hur företag som är certifierade enligt en tredjepartsstandard, som är granskad och listad av Livsmedelsverket, ska kunna få en reducerad kontrollfrekvens. För att få en mer enhetlig tillämpning av riskklassningen har

Livsmedelsverket beslutat nya föreskrifter och allmänna råd om kontrollfrekvens för riskbaserad offentlig kontroll. Föreskrifterna gör det obligatoriskt för kontrollmyndigheterna att ha en riskklassningsmodell som bygger på samma grundprinciper som den modell som Livsmedelsverket föreslår. Under 2023 har tillämpningsområdet för dessa föreskrifter utvidgats till att även omfatta kontaktmaterialverksamheter och anläggningar för tillverkning av snusliknande produkter.

Till arbetet med att ta fram modellen och föreskrifterna har det kopplats en referensgrupp med representanter från Livsmedelsverket. I referensgruppen har även representanter från kommunala kontrollmyndigheter och branschorganisationer ingått. Vid utarbetande av den nya modellen har Livsmedelsverket haft tät kontakt med referensgruppen. Uppgifter har begärts in för att kunna beräkna kontrollens omfattning på några typiska verksamheter. Under 2023 fastställdes de sista delarna av modellen kopplat till kontaktmaterialverksamheter, vilket innebär att modellen nu är helt klar för verkställande.

Tio digitala seminarier för kontrollmyndigheternas personal har hållits, där Livsmedelsverket har informerat om den nya modellens uppbyggnad och deltagarna har kunnat ställa frågor.

Företag som är certifierade enligt standarder upptagna på Livsmedelsverkets förteckning av tredjepartsstandarder kommer att få reduktion av kontrollfrekvensen. Under 2023 har detta system utvecklats ytterligare och det kommer att implementeras fullt ut tillsammans med resten av riskklassningsmodellen. Under arbetets gång har Livsmedelsverket stämt av med Swedac, olika standardägare och myndigheter som motsvarar Livsmedelsverket i andra EU-medlemsländer i syfte att utveckla systemet.

Ny e-tjänst

Livsmedelsverket har drivit projektet FörRätt i samverkan med Tillväxtverket, kommuner och leverantörer av e-tjänsteplattformar och verksamhetssystem. Bakgrunden är införandet av den nya riskklassningsmodell där 90 000 anläggningar klassats om under 2023 och 10 000 nya anläggningar/år kommer att registreras från 2024.

I FörRätt har vi utvecklat en metod för att standardisera underlag för dels en e-tjänst för omklassning, dels en e-tjänst för registrering och ändring av livsmedelsverksamhet hos kommunen. Underlagen används för utveckling av e-tjänster som införs lokalt hos deltagande kommuner.

Från guider och checklistor når livsmedelsföretagaren e-tjänsterna via länk från verksamt.se till sin kommun. Med standardiserade e-tjänster på kommunal nivå blir tillämpningen av regler mer lika i hela Sverige. Det blir även enklare för livsmedelsföretagen när de kan lämna uppgifter digitalt. Sedan december 2023 har e-tjänster funnits tillgängliga för företagare i vissa kommuner.

Samrådsgrupper

För att bättre kunna driva svenska intressen i lagstiftningsprocessen inom EU har Livsmedelsverket startat fem **samrådsgrupper** för **bransch** och andra **aktörer**, så kallade **SamBA**-grupper. Genom dessa grupper kan Livsmedelsverket få kunskap som ökar möjligheterna att ta hänsyn till olika aktörers behov när Sverige ska driva frågor inom EU. Målet är effektiva regler som är tydliga och lätta för företag att följa, vilket i sin tur gynnar konsumenterna, ger säkra livsmedel och bidrar till hållbar konsumtion och produktion.

Två av SamBA-grupperna har funnits sedan 2020 och jobbat med frågor kring livsmedelshygien och märkning. Under 2021 kompletterades arbetet med ytterligare två grupper som arbetar med material i kontakt med livsmedel respektive tillsatser, aromer och enzymer. En femte grupp om kosttillskott har startats under hösten 2023. De ämnen grupperna täcker är några av de områden som är särskilt efterfrågade av företagen.

Livsmedelsverket har fått ett stort gensvar för initiativet och i grupperna ingår representanter för företag, konsumenter, universitet, myndigheter samt organisationer inom det civila samhället. De medverkande har visat ett stort engagemang i arbetet. Under 2023 har SamBA-möten hållits under våren respektive hösten för samtliga SamBA-grupper, med undantag för hygiengruppen. Även skriftlig kommunikation använts för att informera om och samla in synpunkter på aktuella EU-frågor. Livsmedelsverket uppfattar att aktörerna är nöjda med SamBA-grupperna och att detta arbetssätt uppfattas som transparent och ökar delaktigheten i Sveriges förhandlingsarbete internationellt.

Kontroll av kontaktmaterial

Den 15 juli 2021 utvidgades livsmedelslagens tillämpningsområde till att även omfatta material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel, i dagligt tal “-kontaktmaterial”. Verksamheter som tillverkar, förädlar eller distribuerar kontaktmaterial står sedan dess under framför allt kommunal kontroll. Kontrollen kommer att byggas upp successivt utifrån de risker som kontaktmaterial innebär för människors hälsa. Både Livsmedelsverket och övriga kontrollmyndigheter behöver stärka sin kompetens på området. Därför startade Livsmedelsverket 2021 en nationell kontrollgrupp där kompetenshöjande insatser prioriterats, bland annat utbyte med danska Fødevederedirektoratet och deltagande i workshops anordnade av EU-kommissionen. Gruppen ska skapa en god grund för att kunna bygga upp kontrollen successivt.

Livsmedelsverket har även tagit med sig erfarenheter och lärdomar i vägledningsarbetet under 2023. En samrådsgrupp med branschorganisationer och andra intressenter med inriktning på kontaktmaterial startades under 2021. Gruppen har haft regelbundna möten under 2023. Omfattande kommunikationsinsatser har genomförts under året för att informera branschorganisationer och kontrollmyndigheter om den kommande kontrollen, exempelvis vid länsmöten och branschmöten. Nya föreskrifter om material och produkter

avsedda att komma i kontakt med livsmedel har beslutats under 2023. Föreskrifterna innehåller kompletterande bestämmelser som ska skapa bättre möjligheter för likvärdig kontroll. Det gäller exempelvis bestämmelser om anmälan och registrering av verksamheter.

Under 2022 beviljade Nordiska ministerrådet medel för att anordna en nordisk kurs om kontroll av kontaktmaterial, vilken genomfördes under 2023. Kursen, som hölls under 3 dagar, har bidragit till en kompetenshöjning hos berörda kontrollmyndigheter och understödjer därmed en likvärdig kontroll, samtidigt som ett värdefullt utbyte mellan de nordiska länderna har skett.

Under 2023 har de grundläggande förutsättningarna för uppstarten kring kontroll av kontaktmaterial slutförts. Grundläggande vägledningsarbete, implementering av kontaktmaterialverksamheter i riskklassningsmodellen, samt föreskrifter om bland annat anmälan och registrering av kontaktmaterialverksamheter, finns nu på plats. Detta ger en grund för kontrollmyndigheter att i bredare omfattning utöva den operativa kontrollen inom området.

Digitalisering av kontrollen

Livsmedelsverket leder och genomför ett utvecklingsprojekt om köttkontroll på distans vid mindre slakterier och vilthanteringsanläggningar. Dessa ligger ofta på geografiskt avlägsna platser och har inte ständig bemanning. Projektets mål är att kunna genomföra köttbesiktning med hjälp av digitala verktyg utan att personal är på plats fysiskt i anläggningen vid varje besiktningstillfälle. Arbetet är på god väg, vi har bland annat tagit fram en modell för att garantera säkerheten och pålitligheten, så att syftet med kontrollen uppnås på ett lika bra sätt som med traditionell köttbesiktning.

Syftet är att skapa ytterligare underlag för ett arbete på EU-nivå om att utveckla reglerna om besiktning före slakt (ante mortem-inspektion) och efter slakt (postmortem-inspektion) av tama hov- och klövdjur, hägnat vilt samt frilevande vilt. Ny teknik är en förutsättning för att myndigheten ska kunna uppnå målen med hållbarhet, öka resiliens, underlätta bemanning och minska kontrollkostnader. För företagen skulle möjligheten att genomföra köttkontrollen på distans minska de logistiska hinder och negativa ekonomiska konsekvenser som kan finnas idag.

Under 2023 har ytterligare utvecklingssteg tagits genom en pilotstudie om att känna lukt med hjälp av sensorer, en så kallad ”elektronisk näsa”. Studien genomförs i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet och Linköpings universitet med målet att ta fram ett underlag för vidare studier. En teknisk möjlighet att känna lukt på distans skulle bidra till likriktning av kontrollen.

Parallellt med det praktiska arbetet har projektet presenterats vid flera olika fora inom och utanför landet. De huvudsakliga internationella aktiviteterna har genomförts dels via vår plats inom nätverket Risk based meat inspection and integrated meat safety assurance (RIBMINS), dels vid ett antal nordiska konferenser om kontroll

Projektet har publicerat flera vetenskapliga artiklar i internationella tidskrifter.

[Projektet på livsmedelsverkets webbplats \(https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/samarbeten-och-projekt/projekt2/kontroll-pa-distans\)](https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/samarbeten-och-projekt/projekt2/kontroll-pa-distans)

Den viktigaste frågan för företagen är att kontrollen ska vara likvärdig. Livsmedelsverkets nodnätverk är ett verktyg för att uppnå detta inom köttkontrollen. En mindre del av detta arbete subventioneras genom pengar från livsmedelsstrategin. Nodnätverket består av expertnoder från den regionala kontrollen och teamnoder i varje team, kopplade till Livsmedelsverkets köttkontroll. Nodnätverket har ett nära samarbete med Livsmedelsverkets expertstöd till köttkontrollen för att uppnå så stor effekt som möjligt när det gäller ökad likriktning i hela landet.

Ett mer ändamålsenligt regelverk

Ett antal föreskriftsarbeten har både påbörjats och fortsatt under 2023 för att åstadkomma ett mer ändamålsenligt regelverk och därmed förenkla och underlätta för företagen samt öka likvärdigheten i kontrollen:

- Föreskrifter om traditionella lagringsmetoder av ost: För att möjliggöra för livsmedelsföretag att lagra ostar i grottor, jordkällare och liknande lokaler har nationella anpassningar av krav som finns i EU-lagstiftningen beslutats. Föreskrifterna trädde i kraft den 15 juli 2023.
- Nya föreskrifter om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel - kontaktmaterial: För att kontrollmyndigheter på ett effektivt sätt ska kunna utöva en riskbaserad offentlig kontroll av dessa verksamheter behöver verksamheterna vara kända av myndigheterna. Det finns därför en skyldighet för vissa tillverkare, förädlare och importörer av kontaktmaterial att anmäla sin verksamhet till kontrollmyndigheten för registrering. Genom en större likvärdighet i kontrollen gynnas även en sund konkurrens mellan företagen. För att underlätta för företag och kontrollmyndigheter har alla bestämmelser om kontaktmaterial samlas i samma föreskrifter. Föreskrifterna trädde i kraft den 1 augusti 2023.
- Upphävandet av nationella bestämmelser om ommärkning och omförpackning av livsmedel i vissa fall: Bestämmelserna gick utöver de krav som ställs i nuvarande EU-lagstiftning och försvårade till exempel företagarnas möjligheter att arbeta för ett minskat matsvinn. Reglerna var dessutom svårtolkade vilket medförde svårigheter för livsmedelsföretagarna att följa bestämmelserna samt försvårade

kontrollmyndigheternas förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig och likvärdig kontroll. Föreskrifterna trädde i kraft den 1 januari 2024.

- Nya föreskrifter och allmänna råd om kontrollfrekvens för riskbaserad offentlig kontroll: Föreskrifterna syftar till att underlätta för kontrollmyndigheterna att kunna bedriva en ändamålsenlig, riskbaserad och likvärdig kontroll. Genom en större likvärdighet i kontrollen gynnas även en sund konkurrens mellan företagen. Föreskrifterna gör det obligatoriskt för kontrollmyndigheterna att ha en riskklassningsmodell som bygger på samma grundprinciper som den modell som Livsmedelsverket har tagit fram. Tillämpningsområdet för dessa föreskrifter har under 2023 utvidgats till att även omfatta kontaktmaterialverksamheter och anläggningar för tillverkning av snusliknande produkter. Föreskrifterna trädde i kraft den 1 januari 2024.
- Nya föreskrifter om vinframställning: Livsmedelsverkets föreskrifter om vinframställning har setts över i sin helhet med anledning av ny EU-lagstiftning. Livsmedelsverket har bedömt att bland annat vissa bestämmelser om företagens anmälan av behandlingsmetoder bör kunna upphävas. Ett föreskriftsförslag kommer att remitteras under våren 2024.
- Nya föreskrifter om handelsbeteckningar på fiskeri- och vattenbruksprodukter: Nuvarande föreskrifter behöver ses över med anledning av att ett flertal vetenskapliga namn har ändrats. Det finns även flera av Livsmedelsverket fastställda tillfälliga handelsbeteckningar som i stället bör regleras i föreskrifterna. Ett föreskriftsförslag kommer att remitteras under våren 2024.
- Föreskrifter om djupfrysta livsmedel: För att underlätta för företagen föreslås en mindre ändring vad gäller märkning av djupfrysta livsmedel till enskilda konsumenter eller storhushåll. Ett föreskriftsförslag kommer att remitteras under våren 2024.
- Nya föreskrifter om ren och ripa: EU-förordningar medger att Sverige får bevilja särskilda undantag för tamren och ripa från vissa krav på offentlig kontroll. Ett föreskriftsarbete har därför påbörjats, och ett föreskriftsförslag kommer att remitteras under 2024.
- En översyn av föreskrifterna om livsmedelshygien respektive offentlig kontroll: Livsmedelsverket började under 2021 ett flerårigt arbete med att se över föreskrifterna (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien och (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll. Det arbetet har fortsatt under 2023. Arbetet är omfattande och inrymmer många olika delfrågor.

Skyddade beteckningar

Följande livsmedel har 2023 lämnats till kommissionen för fortsatt granskning

- Norrlandsströmming

- Ostkustströmming
- Kaffeost
- Åkeröpple från Sörmland
- Äpple från Äppledalen
- Hjälmargin
- Hälsingeostkaka

Följande livsmedel har 2023 registrerats som skyddad ursprungsbeteckning (SUB)

- Bohusläns blåmusslor
- Rökt Vättersik
- Allåkerbär från Norrland
- Skedvi bröd

Följande livsmedel har registrerats som skyddad geografisk beteckning (SGB)

- Vit färsksaltad Östgötagurka
- Kullings Kalvdans
- Grebbestadostron
- Sörmlands Ädel

Verksamt.se

Under 2023 har Livsmedelsverket infört ett nytt digitalt verktyg som ger möjlighet att bygga e-tjänster. Med stöd av verktyget har vi utvecklat 18 nya e-tjänster. När vi ersätter blanketter med e-tjänster kan företagen uträta ärenden digitalt, oberoende av tid och plats. E-tjänsterna sparar tid och administration för både företag och myndigheter. Den nya digitala lösningen hämtar automatiskt information från Bolagsverket, på sikt även från fler källor, och möjliggör att lämnad information kan återanvändas flera gånger om så önskas. E-tjänsten ger även företagen en bättre överblick över sina ärenden och de kan följa ärendenas status. Våra tjänster kan även nås från verksamt.se, där det också finns stödtexter för att starta företag.

2.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Livsmedelsverket har under 2023 haft nära kontakter med kontrollmyndigheter, branschrepresentanter och företag under arbetet med att utveckla en ny riskklassningsmodell, kontroll av kontaktmaterial och nya EU-regler. Detta gör att intressenterna har kunnat påverka, och är väl förberedda för de förändringar som Livsmedelsverket räknar med ska leda till en kontroll som är mer riskbaserad, mer träffsäker, enklare att planera och som går att följa upp bättre.

Resultat	Förändring hos målgrupp
Livsmedelsverket har under 2023 slutfört arbetet med en ny riskklassningsmodell, vilket inkluderar föreskrifter, allmänna råd, samt att även kontaktmaterial och snusliknande produkter omfattas av modellen. Modellen ska se till att livsmedelskontrollen utförs med lämplig riskbaserad frekvens.	Ökad kunskap och bättre förutsättningar att genomföra en likvärdig kontroll.
I en enkät som Livsmedelsverket har skickat till Sveriges kommuner uppger 70 procent av kommunerna att de planerar att införa e- tjänster som bygger på FörRätt. Livsmedelsverket uppskattar att drygt 180 kommuner hade omklassningstjänsten i drift december 2023. Tjänsten förenklar för både kontrollmyndigheterna och företagen och utvecklingen ger i sin tur en mer likvärdig kontroll.	Bidrar till ett ändrat och bättre användningsmönster hos både företag och kontrollmyndigheter.
Samrådsgrupperna har gett aktörerna ökade möjligheter att få information om vad som sker inom olika ämnesområden samt att bidra med synpunkter i Livsmedelsverkets regelutvecklingsarbete i EU.	Ökad kunskap och påverkansmöjligheter hos företagen.
Myndigheten har under 2023 förvaltat en nationell kontrollgrupp inom området kontroll av kontaktmaterial. Myndigheten har även tagit fram förslag och under 2023 remitterat och beslutat nya föreskrifter och vägledningar om kontaktmaterial.	Ökad kunskap hos både företag och kontrollmyndigheter.
De preliminära resultaten tyder på att kontroll på distans är minst lika pålitlig som kontroll på plats, förutsatt att vissa praktiska förutsättningar är uppfyllda. De genomförda beteendestudierna visar att kontrollpersonalen är neutrala eller positiva till denna utveckling, under förutsättning att implementeringen av den nya metodiken följs av god utbildning och bra utrustning.	Underlättar arbetet för personal inom köttkontrollen.
Under 2023 har ett antal föreskrifter beslutats i syfte att åstadkomma ett mer ändamålsenligt regelverk och därmed i olika avseenden förenkla och underlätta för företagen samt öka likvärdigheten i kontrollen.	Underlätta för företagen.
Livsmedelsverkets nya digitala verktyg hämtar automatiskt information från Bolagsverket, på sikt även från fler källor, och möjliggör att lämnad information kan återanvändas flera gånger om så önskas. E-tjänsten ger även företagen en bättre överblick över sina ärenden och de kan följa status på dem. Våra tjänster kan även nås från verksamt.se, där det också finns olika stödtexter för att starta företag.	Ökad användbarhet, vilket underlättar för företag och kontrollmyndigheter att göra rätt.

Beskrivning av uppnådda resultat

Ny riskklassningsmodell

Under 2023 har Livsmedelsverket justerat riskklassningsmodellen efter ytterligare ett remissförfarande samt inkluderat kontaktmaterialverksamheter och anläggningar för tillverkning av snusliknande produkter. Därmed är modellen klar att användas från och med år 2024. Kontrollmyndigheter, branschorganisationer och företag har hållits informerade om hur arbetet fortskridit och har givits möjlighet att komma med synpunkter. Intressenterna har haft möjlighet att börja planera inför verkställande av modellen samt uppskatta hur den kommer att påverka den enskilda kontrollmyndighetens eller det egna företagets framtida verksamhet.

Tillsammans ger modellen och de nya föreskrifterna om kontrollfrekvens förbättrade förutsättningar för Livsmedelsverket att styra kontrollen dit den har störst effekt. Det innebär en förskjutning av kontrollresurser från det sista ledet i livsmedelskedjan till tidigare led för att upptäcka och förebygga såväl hälsorisker som informationsbrister tidigare i kedjan.

Modellen förväntas bidra till en likvärdig riskklassning i hela landet. Den kommer att underlätta för kontrollmyndigheterna att uppfylla kravet på en riskbaserad offentlig kontroll som är verkningsfull och som utförs med en regelbunden frekvens. Kontrollen ska fokusera på de områden där den har störst effekt. Den nya modellen ger kontrollmyndigheten en bättre helhetsbild av verksamheterna och kontrollbehovet. Modellen ger förutsättningar att upptäcka bedrägligt eller vilseledande förfarande och den kommer också att bidra till att riskbaserad kontroll utförs på verksamheter som tillverkar och distribuerar material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

Ny e-tjänst

Arbetet med att utveckla e-tjänsten FörRätt har framgångsrikt tagit fram gemensamma lösningar som varit uppskattade av alla deltagare (företag, kommuner, systemleverantörer, berörda myndigheter). Alla ser positivt på att myndigheterna tar ett större ansvar för digitalisering och inte stannar vid föreskrifter och vägledningar. Kommunerna har visat stort intresse för arbetet. Livsmedelsverket bedömer att det finns goda möjligheter att fortsätta att samverka för fler tjänster kopplade till att starta och driva företag. Arbets sättet bedöms också vara en förebild i genomförandet av de centrala digitala kommunala förfaranden som Myndigheten för digital förvaltning föreslagit för genomförandet av EU-förordningen Single digital gateway.

Samrådsgrupper underlättar dialogen för nya regler

Genom deltagande i Livsmedelsverkets samrådsgrupper för bransch och andra aktörer har aktörerna fått ökade möjligheter att få information om vad som sker inom ett

förhandlingsområde samt att bidra med synpunkter. Livsmedelsverkets regelutvecklingsarbete i EU har förstärkts genom att vi har fått ökade möjligheter att inhämta synpunkter på olika frågeställningar i EU:s regelutvecklingsprocess.

Kontroll av kontaktmaterial

Genom samrådsgruppen har aktörerna fått tydlig information om vad som sker inom kontaktmaterialområdet. De har också haft möjlighet att bidra med synpunkter, dels på EU:s regelutvecklingsprocess, dels på kontrollens utveckling. Den nationella kontrollgruppen bidrar till att ställningstaganden förankras hos deltagande kommuner. Viktiga erfarenheter tas omhand när Livsmedelsverket och kommunerna tillsammans utvecklar kontrollen.

Bransch och andra aktörer samt kontrollmyndigheter har även haft möjlighet att bidra med synpunkter i samband med remittering av vägledningar under 2023. I samband med den nordiska kursen om kontroll av kontaktmaterial har berörda kontrollmyndigheter erhållit kompetenshöjning på området. De har också skapat värdefulla kontakter mellan myndigheter i de nordiska länderna. Detta medför ett värdefullt utbyte av erfarenhet och bidrar även till en ökad likvärdighet av kontrollen som nu startas upp i Sverige. En nöjdhetsenkät genomfördes i slutet av kursen. Denna visade att minst 95 % av deltagarna var mycket nöjda med kursens innehåll.

Digitalisering av kontrollen

De preliminära resultaten tyder på att kontroll på distans kan genomföras minst lika pålitligt som kontroll på plats, förutsatt att vissa praktiska förutsättningar är uppfyllda. Beteendestudier visar en neutral eller positiv inställning till denna nya kontrollmetodik bland inspektörer.

Ett mer ändamålsenligt regelverk

Under 2023 har ett antal föreskrifter beslutats i syfte att åstadkomma ett mer ändamålsenligt regelverk och därmed i olika avseenden förenkla och underlätta för företagen samt öka likvärdigheten i kontrollen.

2.4 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Uppdraget syftar till att utveckla pågående insatser inom främst det strategiska området Regler och villkor som bland annat har som mål att regler och villkor ska vara utformade så att de bidrar till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, inklusive att den offentliga kontrollen bör vara likvärdig i hela landet och präglas av hög kompetens. Uppdraget bidrar även till att nå målen inom Konsument och marknad, som bland annat har som mål att marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande

konkurrens. Likvärdigheten i utförande och resultat av livsmedelskontrollen är en viktig rättvisaspekt, vilket är viktigt för en konkurrenskraftig livsmedelsbransch.

En koppling kan också göras till de strategiska målen inom Kunskap och innovation. En utveckling av att digitalisera Sveriges köttkontroll på ett innovativt sätt bidrar till en ökad produktivitet samt hållbar livsmedelsproduktion.

De beskrivna initiativen i uppdraget syftar till att förbättra förutsättningarna för en mer verkningsfull och likvärdig riskbaserad offentlig livsmedelskontroll i Sverige, samt att erhålla ett effektivt och ändamålsenligt regelverk som stödjer målet för livsmedelsstrategin.

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Regler och villkor	Målet för det strategiska området Regler och villkor ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.
Konsument och marknad	Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.
Kunskap och innovation	Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

2.5 Slutsatser

Livsmedelsverket har haft en flerårig plan för de kommande förändringarna i livsmedelskontrollen. De olika initiativen inom ramen för God kontrollsed har haft sin grund i flera olika regeringsuppdrag som vi har fått under tiden 2017-2019.

Livsmedelsverkets egen utvärdering av effekten av dessa initiativ har visat att det fortsatt finns stora olikheter mellan myndigheter vad gäller kontrollfrekvens, bedömning av avvikelser och benägenhet att fatta beslut om åtgärder vid bristande efterlevnad. Man kan dock urskilja en rörelse i rätt riktning vad gäller kontrollmyndigheternas förmåga att nå kraven i lagstiftningen. Livsmedelsverket behöver fortsätta vara uthålliga i arbetet för att utvecklingsarbetet ska fortsätta få genomslag även på likvärdigheten. Flera viktiga och

styrande utvecklingsinsatser är ännu inte implementerade, som efterhandsdebitering och den nya riskklassningsmodellen, vilka tillsammans bedöms påverka kontrollmyndigheternas beteende. Vi fortsätter att, i dialog med berörda intressenter, driva de påbörjade projekten enligt plan.

2.6 Fortsatt arbete

Att skapa förutsättningar för en mer likvärdig kontroll samt att underlätta för livsmedelsföretag att göra rätt kräver ett långsiktigt och kontinuerligt arbete. Livsmedelsverket vill därför hålla i och utveckla arbetet med god kontrollsed, exempelvis fortsätta att utveckla kontrollprocessen och bidra till kontrollpersonalens kompetensutveckling.

I Sverige har vi stora utmaningar med att likrikta livsmedelskontrollen. Lagstiftningen på livsmedelsområdet är omfattande och komplex och det är cirka 300 behöriga myndigheter som dagligen ska tillämpa denna lagstiftning. På livsmedelsområdet finns det dessutom en rad kontrollområden som är svåra för myndigheterna att kontrollera eftersom det rör sig om omfattande lagstiftning som ändras ofta och som kontrolleras sällan. Exempel på sådana områden är material i kontakt med livsmedel, tillsatser och kosttillskott. För att arbeta effektivare och mer likvärdigt ser Livsmedelsverket behov av fler insatser för att stödja och uppmuntra till ökad samverkan och samarbete mellan olika kontrollmyndigheter.

Vi vill också bidra till att skapa en kultur som stärker inspektörskollegiet, gynnar företagen och i förlängningen även konsumenterna. Under 2023 infördes nya koordinatorroller med syfte att fördjupa samarbetet med de större branschorganisationerna. En fördjupad dialog med branscherna hjälper Livsmedelsverket att komma framåt i arbetet med att underlätta för företagen och bidra till ett mer strategiskt och proaktivt arbete.

Särskild satsning på småföretag.

I Livsmedelsverkets kontakter med företag framkommer ett starkt behov av förenklingar av olika slag. Livsmedelsföretag har många myndighetskontakter och upplever ofta att dessa är krångliga. De tycker att det är svårt att veta vilken myndighet de ska kontakta, de måste lämna samma uppgifter flera gånger och att informationen från myndigheterna är svår att hitta och förstå.

Som livsmedelsföretagare behöver man förhålla sig till ett omfattande regelverk som kan vara svårt att hitta och ta till sig. Utvärderingar och förtroendemätningar har visat att Livsmedelsverket har svårt att nå i synnerhet mindre företag med information och råd. Små livsmedelsföretag har svårt att avsätta tid att söka information på webben och känna till allt som krävs för att driva ett livsmedelsföretag. För att skapa goda förutsättningar för företagande i hela landet behöver mer fokus läggas på att nå dessa företag.

Livsmedelsverket ser därför behov av att initiera ett aktivt samarbete med kontrollmyndigheter och branschorganisationer för att dessa ska vara vidareförmedlare av information särskilt riktad till småföretagare.

Möjliga aktiviteter är:

- En ”Lätt att göra rätt-portalwebbsida” som vi länkar till från Verksamt.se. Den som driver en verksamhet och som har ett riskklassningsbeslut kan länkas direkt till en informationssida. Här kan det finnas filmat material som beskriver kontrollbesöket, de vanligaste avvikelserna och vad som kan göras för att undvika dem.
- Utbildningar riktade till mindre företag på olika språk.
- Möjligheten att nå och underlätta för de små företagen bygger på tillit i det personliga mötet, framför allt vid kontrollbesöken. Att satsa på motiverande samtal (MI) skulle leda till ett bättre bemötande från livsmedelsinspektörer i kontrollsituationen och stödja en utveckling från att leta fel till att skapa dialog och lärande.

Digitala verktyg

Rätt information vid rätt tillfälle är ett viktigt önskemål från företagen. Det är ofta svårt att veta vilken myndighet man ska kontakta. Vi bedömer att man skulle kunna underlätta för företagen om berörda myndigheter gemensamt samverkar i högre utsträckning med gemensamma digitala tjänster. Här kan särskilt nämnas ett myndighetsgemensamt chatbaserat AI-stöd för rådgivning som skulle kunna stödja företagen utifrån deras individuella behov. Med en sådan tjänst kan företagen få en bättre och mer likartad service som är tillgänglig dygnet runt och som inte är begränsad till en myndighet. Tjänsten kan få bred spridning genom att den blir lätt att nå från många digitala platser, till exempel via samlingsplatser som verksamt.se och branschorganisationer eller från myndigheternas och kommunernas webbplatser. Vidare finns det bättre möjligheter att snabbt bygga på informationen utifrån nya behov, exempelvis vid lagändringar och att kunna ge stöd på flera språk.

Satsning på ett bättre anpassat internationellt regelverk

Livsmedelsverket ser en möjlighet att förstärka arbetet inom strategiskt utvalda områden inom ramen för livsmedelsstrategin för att få förbättrade EU-regler utifrån svenska förutsättningar och behov. En sådan förstärkning skulle möjliggöra ett mer fokuserat arbete inom prioriterade områden, med mer djuplodande samverkan med bransch och andra aktörer. Vidare skulle mer kraft kunna läggas på att arbeta mycket mer proaktivt i frågorna, bland annat genom att nätverka, påverka och samarbeta nationellt och internationellt, och därigenom skapa ökade möjligheter för att fånga upp och sedan få gehör för svenska synpunkter.

Planerade åtgärder under 2024

Samrådsgrupper underlättar dialogen för nya regler

Arbetet med befintliga samrådsgrupper fortsätter under 2024.

Kontroll av kontaktmaterial

Från 2024 kommer riskklassad, planerad kontroll att utföras av kontaktmaterialverksamheter. Livsmedelsverket kommer fortsatt att samla erfarenheter och lärdomar som sedan kommer att tas tillvara när vi under 2024 bygger på grundläggande vägledningar, med målet att nå likvärdighet och kvalitet i kontrollen. Livsmedelsverkets utformade föreskrifter om registreringsplikt för kontaktmaterialverksamheter kommer fortsätta tillämpas.

Digitalisering av kontrollen

Under 2024 så kommer pilotstudier genomföras under verkliga förhållanden för att ta ytterligare ett steg i förverkligandet av digitalisering av köttkontrollen.

Utvecklandet av den så kallade elektroniska näsan fortsätter.

Examensarbeten kommer att genomföras inom området, i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet.

Ytterligare kommunikationsinsatser genomförs under året, bland annat kommer projektet presenteras inom EU under Belgiens ordförandeskap via flertalet workshops.

Kommunikationsplanen innefattar också täta kontakter med Jordbruksverket som är den ansvariga myndigheten för djurskydd och djurhälsa.

Resultaten av olika projekt kommer att publiceras regelbundet och presenteras i enlighet med artikel 6 i (EU) 2019/627 när det gäller att informera kommissionen och andra medlemsstater. Detta är grunden för eventuellt fortsatt arbete på EU-nivå, såsom ändringar i EU-lagstiftningen eller fortsatta forskningsprojekt. Arbetet på EU-nivå representeras av regeringen. SFA bistår regeringen i detta arbete inom dess ansvarsområde.

Ett ändamålsenligt regelverk

Förslag om nya och ändrade föreskrifter om vinframställning, handelsbeteckningar på fiskeri- och vattenbruksprodukter samt djupfrysta livsmedel kommer att remitteras innan sommaren. Under 2024 kommer också nya föreskrifter om ren och ripa att remitteras. I de flesta fall behöver föreskriftsförslagen även notifieras till EU-kommissionen och övriga medlemsstater innan de kan beslutas. Vad gäller den översyn som pågår av Livsmedelsverkets föreskrifter om livsmedelshygien och föreskrifter om offentlig kontroll kommer arbetet att fortsätta även under 2024.

Verksamt.se

Under 2024 kommer vi att utvärdera om våra e-tjänster även kan integreras med Mina ärenden på verksamt.se samt säkerställa att information om FörRätt även nås via verksamt. Utifrån ändrade förutsättningar hos verksamt.se behöver vi även göra anpassningar i vår gemensamma Samtjänst för vattenbruk. Det kommer också att startas upp en pilotstudie för att avgöra hur vi på olika sätt kan ge ”hjälp till självhjälp” för företagare under både starta- och driva-fasen. I piloten kommer man bland annat undersöka hur illustrationer och filmer kan göra det lättare att förstå vad företagare måste tänka på för att uppfylla olika lagkrav. Att undersöka vad AI-chattar kan ge för stöd till företagen och vad de kräver av myndigheter m.fl. för att bli användbara tjänster är också något vi kommer att studera 2024.

E-tjänst

Under 2024 kommer projektet att följa införandet av den nya tjänsten för registrering och ändring hos kommunerna. Tjänsten kommer även vidareutvecklas med bland annat koppling till Mina ombud och den nationella standardmallen för livsmedelsverksamhet som tagits fram tillsammans med Bolagsverket. För att följa SDG, men även som ett behov för språksvaga företagare, har gränssnitts-specifikationen och kodverket översatts till engelska. Slutligen hanteras löpande återkoppling från företagare av omklassningstjänsten och den nya tjänsten och ändringar kommer att göras. För att underlätta för dem som bygger systemen och andra användare kommer Livsmedelsverkets riskklassningsmodell även att tillgängliggöras som ett öppet applikationsprogrammeringsgränssnitt (API) på dataportalen.se.

Skyddade beteckningar

I det fortsatta utvecklingsarbetet med skyddade beteckningar ser Livsmedelsverket behov av att vidareutveckla och förenkla arbetet med ansöknings- och kontrollprocessen, i samarbete med företag och myndigheter.

3 Minskat matsvinn

3.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Livsmedelsverket ska, tillsammans med Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket, fortsätta arbeta i enlighet med den handlingsplan för minskat matsvinn, ”Fler gör mer – handlingsplan för minskat matsvinn 2030”, som man gemensamt beslutat om (N2018/03968/DL). Inom ramen för den årliga redovisningen ska myndigheterna återrapportera vilka insatser som genomförts och redogöra för planerade åtgärder för kommande år. Livsmedelsverket får för åtgärdens genomförande använda 6 miljoner kronor under 2020. För åren 2021–2025 beräknas 6 miljoner kronor årligen för åtgärden.

Framför allt läggs fokus på de fyra nyckelfrågorna:

- Mål och mätningar
- Samarbete genom hela livsmedelskedjan – en förutsättning för framgång
- Förändrat konsumentbeteende
- Forskning och utveckling
- Tillägg i regeringsbrevet 2023:
- ”Regeringen har därför gett Livsmedelsverket i uppdrag att genomföra en utvärdering av hittillsvarande insatser inom handlingsplanen”

3.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Syftet med arbetet med minskat matsvinn

En tredjedel av all mat som produceras i världen äts inte upp. Det är ett enormt slöseri med resurser. Därför har FN målet att halvera det globala matsvinnet till år 2030. Sedan våren 2020 har vi också ett nationellt etappmål i Sverige, med 2025 som målar. Regeringen har beslutat om att Sverige ska bidra till att FN:s globala hållbarhetsmål uppfylls och har gett Livsmedelsverket i uppdrag att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket arbeta för att minska det svenska matsvinnet. Arbetet utgår från handlingsplanen Fler gör mer – handlingsplan för minskat matsvinn 2030.

Matsvinnet i hushållen fortsätter att gå ner och detta är en effekt av ett ökat medvetande hos konsumenterna. Generellt har matsvinn tagit ett större utrymme i samhällsdebatten från flera aktörer. Livsmedelsverket har aktivt spridit information senaste åren med syfte att höja kunskapen och att matsvinnet har gått ner är en effekt av detta.

Naturvårdsverket har låtit ta fram en metod för beräkning av matsvinnets miljöpåverkan vilken har nu etablerats och testats. Detta resulterande i ökad kunskap om matsvinnets miljöpåverkan och i hur statistikinsamlingen framöver kan förbättras för att ge ytterligare kunskap längs med värdekedjan. Naturvårdsverket utvecklar kontinuerligt livsmedelsavfallsstatistiken för rapportering till EU samt för uppföljning av nationella etappmål. Rapporteringen till EU används som underlag vid framtagande av EU gemensamma mål. Under året genomförde Naturvårdsverket en särskild satsning för mer kunskap om av restprodukter från livsmedelsindustrin.

Kunskapen om matsvinn i livsmedelsproduktionen har ökat. Genom mätningar av totalt åtta produkter som omfattar drygt hälften av primärproduktionen av livsmedel har målgrupperna fått ökad kunskap för att arbeta med åtgärder. Jordbruksverket har deltagit vid och arrangerat möten med branschföreträdare, myndigheter och akademi för att sprida resultat och diskutera åtgärder. Ett arbete om möjligheter till minskade köttförluster har genomförts. Mätningarna syftar också till att mäta basåret för etappmålet om minskade livsmedelsförluster och gör att uppgifter kommer kunna rapporteras till FAO vid uppföljning av SDG 12.3 i Agenda 2030.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Konsumenter	Under året har kommunikationen mot konsument fortsatt
Livsmedelsföretag	Dialog har pågått och pågår om regelförenklingar och tillämpningar som kan minska matsvinnet.
Livsmedelskontrollen	Under året har Livsmedelsverket arbetat med att lyfta frågan om matsvinn och göra den känd inom livsmedelskontrollen
Myndigheter	Utveckling, framtagande och publicering av nationell livsmedelavfallsstatistik och information om matsvinnensdata.
Myndigheter	Samverkan mellan matsvinnsmyndigheterna gällande EU kommissionens förslag på EU mål för minskat livsmedelsavfall.
Aktörer, myndigheter, akademi	Kunskap livsmedelsförluster i produktionen hos ytterligare sex produktgrupper. Målgruppen har fått kunskap om mängder, orsaker och förslag till åtgärder för att mer ska bli mat.
Aktörer, myndigheter, akademi	Framtagande och testande av metod för beräkning av livsmedelsavfallets miljöpåverkan.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Företrädare för köttbranschen	Kunskapen från rapporter om köttförluster spreds och diskuterades i en större workshop med fokus på åtgärder. Frågan uppmärksammades i radio.
Potatisodlarna, dagligvaruhandel, packeri, restaurang, rådgivning, donationsorgan.	Dialogmöte om hur mer potatis kan bli mat och hur agerande i olika led påverkar. Deltagarna fick ökad insikt och inspiration.
Samarbete för minskat matsvinn - SAMS	Medverkan i SAMS styrgrupp samt urval av arbetsgrupper.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Uppföljande konsumentundersökning

En uppföljande kvantitativ konsumentundersökning via webbpanel har genomförts för att följa konsumenternas kunskap om matsvinn. Detta har tidigare gjorts 2020 och kommer att göras 2024 igen.

Nordisk matsvinnkonferens

En nordisk matsvinnskonferens - Nordic Foods Waste Summit genomfördes i slutet av april i Stockholm med finansiering av Nordiska ministerrådet.

Förfinade plockanalyser i hushållen

Förfinade plockanalyser av de livsmedel som slängs i hushållen har genomförts för att ta reda på vilken typ av mat som slängs.

Kartläggning av matsvinn i kommunala förskolor och skolor

För tredje gången har Livsmedelsverkets kartlagt matsvinn från luncher i kommunala förskolor, grundskolor och gymnasier. 184 av landets 290 kommuner har rapporterat in data från 2022 års matsvinnsmätningar.

Matsvinnsdagen 2023

För fjärde året ägde den internationella matsvinnsdagen rum den 29 september. Det är än mer tydligt att dagen har börjat bli än mer etablerad och fler och fler aktörer ”pratar” matsvinn denna dag. Från Livsmedelsverket släppte vi ovan nämnda rapport om vilka livsmedel hushållen slänger mest av och lanserade en kampanj bestående av ”produktkort” med konsumentnära tips kopplade till dessa.

Konsumentundersökning om ökade matpriser och matsvinn och livsmedelsval

En uppföljande konsumentundersökning via webbenkät har genomförts för att ta reda på om ökade livsmedelspriser leder till ändrat beteende kring hur konsumenterna tänker kring

maten och dess värde. I samma undersökning ställdes frågor kring om köpbeteendet ändrats för vissa produkter.

Kampanj tillsammans med Finansinspektionen - svinnrik

Livsmedelsverket har tillsammans med Finansinspektionen lanserat kampanjen "Svinnrik" våren 2022 och under hösten 2023 har webbsidan gjorts om vilket har lett till medial uppmärksamhet igen. Den riktar sig till Hem- och konsumentkunskapsundervisningen. Det är ett läromaterial med korta filmer, uppgifter och utmaningar med koppling till matsvinn och privatekonomi.

Uppdaterade råd om mögel i frukt och grönsaker

Livsmedelsverket har uppdaterat och utökat råden om vilka mögliga frukter och grönsaker som kan räddas. Råden baseras på Livsmedelsverkets vetenskapliga underlag om risker med mögel i dessa livsmedel.

Livsmedelskontrollen

Under året har Livsmedelsverket arbetat med att lyfta frågan om matsvinn och göra den känd inom livsmedelskontrollen. Under året har Livsmedelsverket vid den nationella kontrollkonferensen föreläst om hur matsvinnfrågan kan beröra livsmedelskontrollen.

Handbok för minskat matsvinn

En handbok för minskat matsvinn - För verksamheter inom kök, restaurang och butik (livsmedelsverket.se) har publicerats, som främst riktar sig till företag som vill arbeta för minskat matsvinn men det är även tänkt att den ska kunna användas av kontrollpersonal som vill bifoga information till de företag som behöver stöd för att göra rätt när de arbetar för minskat matsvinn.

Frivilliga överenskommelsen – SAMS – samarbete för minskat matsvinn

Livsmedelsverket har inom regeringsuppdraget under 2023 fortsatt att delfinansiera det branschensamarbete som inleddes i mars 2020, "Samarbete för minskat matsvinn".

Branschens samarbete är en viktig förutsättning för att kunna halvera matsvinnet.

Samarbetet leds av IVL (Svenska Miljöinstitutet). Livsmedelsverket och Jordbruksverket medverkar i styrgruppen och uppdragets samtliga myndigheter tar del i olika arbetsgrupper. Jordbruksverket är ordförande i två av arbetsgrupperna och har bland annat arrangerat ett dialogmöte om svinn i potatisens värdekedja. Myndigheterna för en aktiv dialog kring data och Naturvårdsverket använder en del av den data som samlas in av medlemmarna vid produktion av statistiken.

EU-plattformen för minskat matsvinn

Livsmedelverket fortsätter delta i den nya plattformen för minskat matsvinn som startade 2022 och pågår till 2026. Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Jordbruksverket är med i tre subgrupper. Under året har Naturvårdsverket deltagit i två möten om metoder och

mätningar, totalt har myndigheterna deltagit i 4 möten inom plattformen. Sverige har bidraget med att föreläsa och dela med oss av våra erfarenheter.

Statistik: Livsmedelsavfall i Sverige 2022

Naturvårdsverket har genom medel från EU (HADEA, European Health and Digital Executive Agency) och viss medfinansiering via regeringsuppdraget kunnat göra en större insats gällande data om restprodukter från livsmedelsindustrin samt matsvinn inom livsmedelsdistributionen. Under 2023 har livsmedelsindustrin för första gången lämnat uppgifter specifikt över livsmedelsavfall och andra restprodukter i en branschspecifik enkätundersökning. Metoden innebär också att uppgifter om livsmedelsförluster efterfrågas. Under året har även fler företag inom partihandel och e-handel kontaktats med ambitionen att branschen på sikt ska kunna lämna fler uppgifter. Även livsmedelsavfallsstatistik avseende hushåll, offentlig måltid, restauranger och detaljhandeln har under 2023 tagits fram för referensår 2022. Statistiken publiceras av Naturvårdsverket genom Livsmedelsavfall i Sverige 2022 den 18 mars 2024 samt rapporteras till EU i juni.

Forskning för minskat matsvinn

Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag beviljade våren 2023 tre forskningsprojekt för att öka kunskapen om åtgärder mot matsvinn i dagligvaruhandeln och hushållen. Forskningsprojekten delar på 9 miljoner kronor och pågår fram till 2026.

De tre beviljade projekten är:

Separationsglädje - när förpackningar och livsmedel ska åt olika håll. Syftet med projektet är utreda nettoekonomiska vinster, minskad klimatpåverkan samt vilka affärsmodeller som kan tillämpas i dagligvaruhandeln för att minska matsvinn orsakat av hopbuntade produkter eller skadade förpackningar.

Minska hushållens matsvinn: Projektet ska utveckla och testa hur väl olika former av återkoppling av individuella matsvinnsmätningar påverkar beteendet bland konsumenter så att de kastar mindre mat.

Living lab – minskning av matsvinn i hushåll med hjälp av smarta kärl. Syftet med projektet är att använda smarta kärl som ett verktyg för att analysera hushållsavfallets sammansättning. Genom att väga och fota allt som slängs vill forskarna öka kunskapen om sammansättningen av hushållens matavfallet.

Miljöpåverkan av livsmedelsavfall i Sverige

På uppdrag av Naturvårdsverket har RISE utarbetat en metod för att beräkna livsmedelsavfallets miljöpåverkan längs med värdekedjan med grund i officiell statistik samt emissionsfaktorer för olika typer av miljöpåverkan. Metoden har därefter testats med

data om klimatpåverkan från RISE klimatdatabas för livsmedel samt data från JRC:s beräkningsverktyg för livsmedelsavfall för övergödning, landanvändning och vattenknapphet. Resultaten från beräkningarna visar att av den totala miljöpåverkan från matsvinn är kött den produktkategori som bidrar mest till klimatpåverkan, övergödning och landanvändning medan frukt och grönt är den produktkategori som bidrar mest till vattenknapphet. Beräkningarna visar även på förbättringsbehov inom datainsamlingen.

Vägledning om kommunernas information om avfallsförebyggande åtgärder inklusive matsvinn

I januari 2023 publicerade Naturvårdsverket en vägledning och en rapport om avfallsförebyggande åtgärder och dessa har spridits till landets kommuner, länsstyrelser och andra aktörer. Ett webinarium hölls i februari 2023 med 331 deltagare för att stötta kommunerna i att ta informationsansvaret till hushållen.

Matsvinnsnätverket

Det nationella Matsvinnsnätverket är fortsatt aktivt på LinkedIn . Nätverket leds av myndigheterna och är öppet för alla aktörer som arbetar med matsvinn. Kännedomen om detta nätverk fortsätter öka. I skrivande stund består nätverket av cirka 550 medlemmar.

Samverkan kring förslaget på EU mål för livsmedelsavfall inom ramen för revidering av avfallsdirektivet

I juli 2023 lämnade EU kommissionen förslag på två EU rättsligt bindande mål för minskat livsmedelsavfall. Naturvårdsverket har samordnat analys, konsekvensutredning och underlag för synpunkter och förhandling av förslaget som genomförs 2024. Dialog och samverkan med Livsmedelsverket och Jordbruksverket har följt processen.

Rapporter om livsmedelsförluster

Ytterligare sex rapporter om livsmedelsförluster publicerades under året. De omfattar morötter, potatis, kvarnvet, jordgubbar, vildfångad fisk & skaldjur, samt en pilotstudie om matsvinn och restprodukter i livsmedelsindustrin.

Resultaten har kommunicerats vid flera olika tillfällen. Jordbruksverket presenterade resultaten som sedan diskuterades av två företrädare för slakterier vid ett digitalt seminarium med omkring 200 deltagare. Ett 40-tal företrädare för köttbranschen, myndigheter, akademi samlades på Jordbruksverket i mars för att fokusera på hur fler djur och mer av djuren kan bli mat. I november anordnades ett dialogmöte med studiebesök i Laholm med aktörer i samarbete med SAMS om minskat svinn i potatisens värdekedja. Därtill har kommunikation skett på möten som anordnats inom ramen för regionala livsmedelsstrategier i Västerbotten och Kalmar län, som input till forskningsprojekt på IVL svenska miljöinstitutet, presenterats vid möte i EU-kommissionens matsvinnplattform samt vid det nordiska matsvinnsmötet. En poster över köttförluster togs fram och visades i samband med ett möte för EU:s chefveterinärer inom ramen för EU-ordförandeskapet.

Jordbruksverket producerade ett avsnitt om livsmedelsförluster i podden Upp på bordet samt medverkade i ett avsnitt av SLU-podden Feeding Your Mind. Matsvinnnsfrågan uppmärksammades också av Sveriges Radio Vetenskapsradion Klotet.

Jordbruksverket initierade och handledde tillsammans med SLU ett examensarbete om slakteriers inställning till ökad nödslakt och Slakt på gård för att minska förlusterna av kött.

3.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Kunskap om konsumenternas kännedom och kunskap om matsvinn	Ökad kunskap för myndigheten som kan användas för att rikta kommunikationsinsatser rätt.
Nätverk i Norden	Myndighetspersoner i Norden fick chansen att träffas och skapa ett nätverk. Som ger möjlighet för samverkan framöver.
Kunskap om vad konsumenter slänger via plockanalys	Ny och ökad kunskap för myndigheten som kan användas för att rikta kommunikationsinsatser rätt.
Kunskap om mängden matsvinn inom offentliga måltider	Att målgruppen förskola, skola och äldreomsorg mäter sitt matsvinn ger dem incitament att jobba med åtgärder för att minska matsvinnet
Ny kunskap om livsmedel där mögel kan skäras bort och övriga delen av livsmedlet kan ätas upp	Möjlighet att lära och öka kunskapen hos konsumenterna som i sin tur leder till minskat matsvinn.
Dialog och möten med livsmedelskontrollen.	Ökad kunskap om att prata om åtgärder som leder till minskat matsvinn kan ses som en del av den vanliga livsmedelskontrollen
Sex rapporter om livsmedelsförluster	Ökad kunskap samt att underlag i form av åtgärdsförslag nu finns för olika aktörer att arbeta vidare med.
Möten och presentationer om resultat och åtgärder för minskade livsmedelsförluster	Ökad kunskap och insikter hos deltagare samt samhället eftersom mötet bidrog till att media lyfte ämnet.

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Examensarbete om köttförluster	Ökad kunskap om hinder och möjligheter som slakterier ser för att ta tillvara köttet från fler nötkreatur och grisar
Aktuell livsmedelsavfallsstatistik samt förbättrade undersökningsmetoder	Ökad kunskap om livsmedelsavfallsmängder längs livsmedelskedjan. För livsmedelsindustrin har undersökningen utvecklats och enkätundersökningen omfattar även livsmedelsförluster.
Ökad kunskap om miljöpåverkan av livsmedelsavfall i Sverige	Resultaten från beräkningarna visar att av den totala miljöpåverkan från matsvinn är kött den produktkategori som bidrar mest till klimatpåverkan, övergödning och landanvändning medan frukt och grönt är den produktkategori som bidrar mest till vattenknapphet. Beräkningarna visar även på förbättringsbehov inom datainsamlingen.
Vägledning till kommunerna om avfallsförebyggande	Ge stöd och kunskap till kommunerna så de på ett kostnadseffektivt sätt kan informera hushållen om avfallsförebyggande åtgärder
Samverkan vid förslag på EU mål för minskat livsmedelavfall	Kunskapsutbyte och samverkan mellan myndigheter.
Samarbete för minskat matsvinn - SAMS	Förväntade effekter är ökad dialog med aktörerna om utveckling av det svenska matsvinnsarbetet och tydliga mål samt uppföljning av dessa hos SAMS deltagare. Därtill ökad kunskap och dialog, utveckling av nya produkter från sidoflöden samt minskat matsvinn i primärproduktion. Effekterna kan också vara att skapa drivkrafter för butikerna, sprida kostnadseffektiva lösningar till dagligvaruhandeln samt ökad tydlighet i hur lagstiftning kan tolkas, undersöka andra styrmedel för minskat matsvinn.

Beskrivning av uppnådda resultat

Uppföljande konsumentundersökning 2022

Den uppföljande konsumentundersökningen visade att:

- Fler har nåtts av information om att och hur man kan minska sitt matsvinn
- Kunskapen om vad datummärkningen betyder behöver öka
- Fler behöver känna till att 4 grader i kylskåpet gör att maten håller längre
- Fler behöver känna till att tillagad mat kan hålla upp till en vecka i 4 grader.

Nordisk matsvinnkonferens

Uppslutningen var stor och det var tydligt att det finns ett enormt driv att arbeta med frågan i de nordiska länderna. Effekten av konferensen är att politiska åtaganden har gjorts av nordiska ministerrådet och ett nordiskt nätverk kommer att skapas 2024 för att öka samarbetet i frågan mellan de nordiska länderna och kunna utbyta erfarenheter.

Förfinade plockanalyser i hushållen

Resultatet visade att frukt och grönsaker utgör den största delen av den mat som slängs i hushållen, följt av bröd. Tidigare har matrester varit det som slängts mest, efter frukt och grönsaker. Att matrester nu hamnar längre ner på listan tyder på att konsumenternas kunskap om att ta vara på tillagad mat har ökat, men här finns potential att minska matsvinnet ytterligare. De förfinade plockanalyserna ger också fördjupad kunskap om vilka livsmedel som slängs inom de olika kategorierna. Detta är viktig kunskap i Livsmedelsverkets vidare arbete för att minska matsvinnet i hushållen.

Kartläggning av matsvinn i kommunala förskolor och skolor

184 av landets 290 kommuner har rapporterat in data från 2022 års matsvinnsmätningar. Svarefrekvensen är hög och det är troligtvis en effekt av Livsmedelsverkets långtgående arbete med målgruppen och vårt höga förtroende. Det är fortsatt skolan som rapporterar in mest data följt av förskolan. Matsvinnet är på samma nivåer som i kartläggningen 2020, men på grund av metodbyte i hur insamlingen gått till, kan inte långtgående slutsatser dras, mer än att nivåer verkar bekräftas. Det finns potential att fortsätta minska matsvinnet inom de offentliga måltiderna.

Matsvinnsdagen 2023

Det är än mer tydligt att dagen har börjat bli än mer etablerad och fler och fler aktörer ”pratar” matsvinn denna dag. Rapporten om plockanalyser (se ovan) som Livsmedelsverket släppte fick stor medial spridning (återkommer med data). Medverkan i SVT, SR och flera lokala radiokanaler. Kampanjen fick stor spridning via andra myndigheter, kommuner och andra aktörer som delade materialet digitalt eller exempelvis skrev ut och använde det i en måltidsmiljö.

Konsumentundersökning om ökade matpriser och matsvinn och livsmedelsval

Konsumenterna svarar att de i högre grad planerar sina inköp, tar vara på matrester och använder sina sinnen och tittar, luktar och smakar för att inte slänga mat i onödan. Detta är beteenden som vi vet leder till att matsvinnet kan minska. En effekt av ökade matpriser är sannolikt att matsvinnet i hushållen går ner.

Kampanj tillsammans med Finansinspektionen - svinnrik

Livsmedelsverket har tillsammans med Finansinspektionen lanserat kampanjen ”Svinnrik” våren 2022 och under hösten 2023 har webbidan gjorts om vilket har lett till medial uppmärksamhet igen. Den riktar sig till Hem- och konsumentkunskapsundervisningen.

Uppdaterade råd om mögel i frukt och grönsaker

Livsmedelsverket har uppdaterat och utökat råden om vilka mögliga frukter och grönsaker som kan räddas. Råden baseras på Livsmedelsverkets vetenskapliga underlag om risker med mögel i dessa livsmedel. Förutom äpplen kan nu även potatis, apelsiner och andra citrusfrukter med mindre mögelangrepp räddas om två centimeter skärs bort runt det angripna området. Ett nytt råd har också tagits fram för ej mögliga frukter och grönsaker i förpackning/nät som ligger intill sådana som har möglat. De kan ätas efter att de som möglat har rensats bort.

Frukt och grönsaker är den livsmedelskategori som genererar mest matsvinn, delvis på grund av att de är känsliga för mögelangrepp. Effekterna av råd om att fler frukter och grönsaker kan räddas utan risk för skadlig exponeringen av mögelgifter bedöms kunna leda till ett minskat matsvinn.

Livsmedelskontrollen

Under året har Livsmedelsverket arbetat med att lyfta frågan om matsvinn och göra den känd inom livsmedelskontrollen. Även om livsmedelskontrollen inte direkt kontrollerar hur företagen arbetar för ett minskat matsvinn så kan företagens arbete för minskat matsvinn i förlängningen vara faktorer som påverkar hur väl företagen lever upp till livsmedelslagstiftningens krav. Det kan vara bra att matsvinnfrågan finns med i diskussionen och att livsmedelskontrollen känner till vilket stöd företagarna kan få i frågan. Under året har Livsmedelsverket vid den nationella kontrollkonferensen föreläst om hur matsvinnfrågan kan beröra livsmedelskontrollen.

Handbok för minskat matsvinn

En handbok för minskat matsvinn - För verksamheter inom kök, restaurang och butik (livsmedelsverket.se) har publicerats, som främst riktar sig till företag som vill arbeta för minskat matsvinn men det är även tänkt att den ska kunna användas av kontrollpersonal som vill bifoga information till de företag som behöver stöd för att göra rätt när de arbetar för minskat matsvinn.

Frivilliga överenskommelsen – SAMS – samarbete för minskat matsvinn

Livsmedelsverket och Jordbruksverket medverkar i styrgruppen och uppdragets samtliga myndigheter tar del i olika arbetsgrupper. Jordbruksverket är ordförande i två av arbetsgrupperna och har bland annat arrangerat ett dialogmöte om svinn i potatisens värdekedja. Myndigheterna för en aktiv dialog kring data och Naturvårdsverket använder en del av den data som samlas in av medlemmarna vid produktion av statistiken.

EU-plattformen för minskat matsvinn

Sverige har bidraget med att föreläsa och dela med oss av våra erfarenheter. Plattformen är viktig för erfarenhetsutbyte.

Samverkan kring förslaget på EU mål för livsmedelsavfall inom ramen för revidering av avfallsdirektivet

Underlag till Fakta-PM, konsekvensutredning, synpunkter till kommissionen och inför förhandlingar. Förhandlingar har inletts och förväntas pågå under våren 2024.

Rapporter om livsmedelsförluster

Rapporterna om livsmedelsförluster visar att betydande mängder morötter, potatis, jordgubbar, kvarnvetet och vildfångad fisk och skaldjur inte går vidare i livsmedelskedjan för att bli mat. En av rapporterna visar också att det finns betydande mängder restprodukter i livsmedelsindustrin som genom produktutveckling, förädling och ökad efterfrågan skulle kunna gå till humankonsumtion.

Det webinarium som arrangerades i januari för att sprida resultat om livsmedelsförluster av kött och vegetabilier fick höga betyg av åhörarna:

- 94 procent ansåg att det var genomtänkt och hade en bra helhet (de gav betyget 4–6 på en sexgradig skala)
- 77 procent ansåg att de kommer ha nytta av det i sitt fortsatta arbete (de gav betyget 4–6 på en sexgradig skala)
- 92 procent ansåg att de lärde sig något nytt (de gav betyget 4–6 på en sexgradig skala)

Resultat: Naturvårdsverkets webbsidor om Matavfall och matsvinn respektive Livsmedelsavfall i Sverige.

Naturvårdsverkets hemsidor har bearbetats och förnyats under 2023. Det gäller 1/1–31/12 2023 för:

- Matavfall och matsvinn: 6760 sidvisningar
- Minska svinnet av matavfall: 1640 sidvisningar
- Livsmedelsavfall i Sverige: 6251 sidvisningar
- Informera hushåll om åtgärder för att förebygga avfall: 3019 sidvisningar, PDF: en har öppnats ca 580 gånger

Miljöpåverkan av livsmedelsavfall i Sverige

Resultaten från beräkningarna visar att av den totala miljöpåverkan från matsvinn är kött den produktkategori som bidrar mest till klimatpåverkan, övergödning och landanvändning medan frukt och grönt är den produktkategori som bidrar mest till vattenknapphet. Beräkningarna visar även på förbättringsbehov inom datainsamlingen.

Forskning

De av Naturvårdsverkets beviljade forskningsprojekten förväntas bidra med fördjupad kunskap om var effektiva åtgärder ska sättas in samt analysera hur utvärdering av fallstudier om åtgärder för att förebygga matsvinn kan utvecklas och effektiviseras.

Resultat statistik: Livsmedelsavfall i Sverige 2022

Uppgifter över uppkomna mängder livsmedelsavfall avseende referensår 2022 har sammanställts för primärproduktionen, livsmedelsindustrin, livsmedelsbutiker, parti- och e-handel, restauranger och offentlig måltid samt i hushållen. Statistiken publiceras av Naturvårdsverket genom Livsmedelsavfall i Sverige 2022 den 18 mars 2024 samt rapporteras till EU i juni.

Naturvårdsverket har genom medel från EU (HADEA, European Health and Digital Executive Agency) kunnat göra en större insats gällande data om restprodukter från livsmedelsindustrin samt matsvinn inom livsmedelsdistributionen. Genomförd enkätundersökningen över livsmedelsavfall och andra restprodukter i livsmedelsindustrin redovisar att flödena är större än vad tidigare undersökningar visat, samt ger ny kunskap om i vilka branscher de uppkommer. Projektet har också möjliggjort dialog med parti och e-handel kring mätning av matsvinn.

Även livsmedelsavfallsstatistik avseende hushåll, offentlig måltid, restauranger och detaljhandeln har under 2023 tagits fram för referensår 2022.

(Tidiga) effekter

Effekt/utveckling av webbesök Livsmedelsverket

Sida	Webbesök 2023
Förvara maten rätt	35 461
Förvara frukt och grönt rätt	23 519
Vad betyder datummärkningen?	28 812
Matsvinn	15 110
Varför är det viktigt att minska matsvinnet?	4 236
Tips för minskat matsvinn	11 187
Talar du svinniska	2 223
Fakta om matsvinn	7 779

Uppföljande konsumentundersökning 2022

Under 2023 har uppföljning av 2022 års konsumentundersökning gjorts. Effekter av konsumentundersökningen är att det ger oss kunskap om vilken kunskap som behöver öka hos konsumenterna. Livsmedelsverket fortsätter att arbeta för att öka denna kunskap med en förväntad effekt om att matsvinnet i hushållen då kan minska.

Nordisk matsvinnkonferens

Effekten av konferensen är att politiska åtaganden har gjorts av nordiska ministerrådet och ett nordiskt nätverk kommer att skapas 2024 för att öka samarbetet i frågan mellan de nordiska länderna och kunna utbyta erfarenheter.

Förfinade plockanalyser i hushållen

De förväntade effekterna av att veta mer om vad som slängs i hushållen är att kommunikationen kan riktas mot de livsmedel och livsmedelsgrupper det handlar om. Det kan i sin tur leda till minskat matsvinn.

Matsvinnsdagen 2023

Den förväntade effekten av att fortsätta kommunicera om matsvinn är matsvinnet minskar i hushållen.

Konsumentundersökning om ökade matpriser och matsvinn och livsmedelsval

En effekt av ökade matpriser är sannolikt att matsvinnet in hushållen går ner.

Kampanj tillsammans med Finansinspektionen - svinnrik

Förväntad effekt om detta material används i större utsträckning är att elever lär sig mer om hur man bäst tar hand om mate och kan minska sitt och familjens matsvinn.

Uppdaterade råd om mögel i frukt och grönsaker

Frukt och grönsaker är den livsmedelskategori som genererar mest matsvinn, delvis på grund av att de är känsliga för mögelangrepp. Effekterna av råd om att fler frukter och grönsaker kan räddas utan risk för skadlig exponeringen av mögelgifter bedöms kunna leda till ett minskat matsvinn.

Kartläggning av matsvinn i kommunala förskolor och skolor

Förväntad effekt av att matsvinnet regelbundet kartläggs inom offentliga måltider är att frågan lyfts och att fler mäter och rapporterar. Att mäta är en förutsättning för att verksamheterna sedan ska veta var och hur de ska agera för att minska sitt matsvinn.

Livsmedelskontrollen

Även om livsmedelskontrollen inte direkt kontrollerar hur företagen arbetar för ett minskat matsvinn så kan företagets arbete för minskat matsvinn i förlängningen vara faktorer som

påverkar hur väl företagen lever upp till livsmedelslagstiftningens krav. Förväntad effekt är att livsmedelsföretagen minskar sitt matsvinn.

Frivilliga överenskommelsen – SAMS – samarbete för minskat matsvinn

Branschens samarbete är en viktig förutsättning för att kunna halvera matsvinnet. Samarbetet leds av IVL (Svenska Miljöinstitutet). Jordbruksverket är ordförande i två av arbetsgrupperna och har bland annat arrangerat ett dialogmöte om svinn i potatisens värdekedja. Myndigheterna för en aktiv dialog kring data och Naturvårdsverket använder en del av den data som samlas in av medlemmarna vid produktion av statistiken.

EU-plattformen för minskat matsvinn

Förväntad effekt av att vara en del av EU-plattformen är utbyte och ökad genomslagskraft för den svenska hållningen.

Ökad kunskap om livsmedelsförluster och livsmedelsavfall

Vad gäller livsmedelsförluster så finns det tecken på ett ökat intresse hos branschen för att matsvinn kan ske i hela kedjan och att det även handlar om att ta tillvara primärprodukter och restströmmar bättre. Till exempel var primärproduktionen väl representerad vid den workshop som hölls med aktörer för hela livsmedelskedjan gällande utvärdering av handlingsplanen. Både LRF Trädgård, Potatisodlarna, Svenskt Kött och LRF Mjolk närvarade.

Genom ökad kunskap om såväl mängder som vilka produktgrupper som uppkommer i olika led så kan även kunskapen om vilken miljöpåverkan ökas. Sådan kunskap sätter fokus på var åtgärder kan få stor betydelse. Utveckling och testning av metod för beräkning av livsmedelsavfallens miljöpåverkan har givit kunskap om på vilket sätt rapportering av livsmedelsavfall kan förbättras för att ge mer detaljerad kunskap om dess miljöpåverkan i olika delar av värdekedjan.

Samverkan kring förslaget på EU mål för livsmedelsavfall inom ramen för revidering av avfallsdirektivet

Förhandlingar har inletts och förväntas pågå under våren 2024 och det är därmed för tidigt att bedöma effekten av insatsen.

3.4 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

De aktiviteter som genomförs ska bidra till att matsvinnet minskar samt att mer från de tidiga leden blir mat, vilket leder till både hållbar produktion och konsumtion (strategiskt område: konsument och marknad)

Alla aktiviteter och åtgärder som nämns ovan för att minska matsvinnet och livsmedelsförlusterna bidrar till att mer mat kan tas till vara, alltså att livsmedelsproduktionen ökar och att livsmedelskedjan blir mer konkurrenskraftig.

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Regler och villkor	<p>Genom dialog med livsmedelsbranschen har regel om märkning förenklats.</p> <p>Den ökade kunskapen om livsmedelsförluster har gett ökad insikt om vilka hinder och eventuella möjligheter som slakteriföretagen ser gällande nödslakt och slakt på gård som åtgärd för att minska förluster av kött och ätliga slaktbiprodukter. Kunskapen har också ökat om hur svinn kan påverkas av de krav som ställs på vegetabilier såsom handelsnormer och krav utöver dessa. Vad gäller fisk och skaldjur så har kunskapen ökat kring hur regelverk som styr utkast, skydd mot miljögifter att utformning av konsumentinformation kan påverka livsmedelsförluster.</p>
Konsument och marknad	<p>Fokus på fortsatt konsumentkommunikation ger konsumenter möjlighet till ökad kunskap att göra medvetna val både för plånbok och miljö och klimat.</p> <p>Den ökade kunskapen om livsmedelsförluster har tydliggjort hur marknaden påverkar uppkomsten av svinn tidigt i livsmedelskedjan eftersom efterfrågan styr vad som (som regel eller vid tillfälliga överskott) sorteras bort/kasseras eller lämnas i fält/utkast av fisk och skaldjur.</p>
Kunskap och innovation	<p>Ny kunskap om mögel i livsmedel håller på att tas fram, det kommer förhoppningsvis leda till att vi kan äta flera livsmedel efter att vi skurit bort mögel med god marginal</p> <p>Behovet av ökad kunskap och innovation har uppmärksammats genom rapporter om livsmedelsförluster. Inte minst för att utveckla produkter från fler delar av djuren, arter av fisk och restprodukter från industrin.</p> <p>Genom forskningsinsatser utreda nettoekonomiska vinster och minskad klimatpåverkan genom minskat matsvinn i dagligvaruhandeln relaterade till skadade livsmedelsförpackningar; utveckla och testa hur återkoppling till konsumenten påverka beteendet så att matsvinnet minskas; genom smarta kärn kunna analysera hushållsavfallets sammansättning.</p>

3.5 Slutsatser

Matsvinn fortsätter vara ett aktuellt ämne i media och samhällsdebatten. De ökade matpriserna gjorde att frågan om att ta vara på mat, blev än mer viktig och aktuell. Arbetet med att minska matsvinnet behöver fortsätta i alla delar av kedjan. Genom ny kunskap om vad som slängs i hushållen kan kommunikationen formas utifrån det.

Kunskapen har ökat om matsvinn i livsmedelsproduktionen. Dels har Naturvårdsverket undersökt livsmedelsavfall och andra restprodukter i livsmedelsindustrin genom en branschspecifik enkätundersökning. Undersökningen har gett mer kunskap om i vilka branscher livsmedelsavfallet och delvis livsmedelsförluster uppkommer samt hur det behandlas.

Dels visar Jordbruksverkets rapporter att en årlig kvantitet om ungefär 400 000 ton livsmedelsförluster kunde uppmätas hos de åtta utvalda produkterna som tillsammans motsvarar drygt hälften av primärproduktionen för livsmedel. Livsmedelsförlusterna ger både ett betydande ekonomiskt bortfall såväl som klimatpåverkan. Genom att minska livsmedelsförlusterna kan miljö- och klimatpåverkan från sektorn minska. Det gör också att livsmedelsproduktionen kan öka utan att miljö- och klimatpåverkan ökar i motsvarande grad. Om utbytet ökar i förhållande till de insatsvaror som produktionen kräver så är det också positivt för företagens ekonomi och ur ett beredskapsperspektiv.

Viktiga lärdomar från projektet om livsmedelsförluster är att samverka med branschföreträdare varit centralt för att kunna lägga upp undersökningar på rätt sätt och för att få producenter att vilja medverka. Valet att så långt möjligt få en helhetssyn på livsmedelsförluster har också varit värdefullt för att förstå rotorsaker och vilka åtgärder som behövs. Detta för att kunna koppla resultaten till insatser och för fortsatt arbete mot målen. Mätningarna behöver upprepas och det behövs även kunskap om fler produkter utöver de åtta som omfattats hittills.

3.6 Fortsatt arbete

Arbetet fortsätter genom att arbeta med åtgärder i handlingsplanen för minskat matsvinn:

- Fortsatt kommunikation till konsument med syfte att få till beteendeförändring och därmed minskat matsvinn.
- Dialog med avfallsbolag och kommuner för diskussioner om hur de kan arbeta för minskat matsvinn hos medborgarna.
- Uppföljande konsumentundersökning om kunskap kring matsvinn
- Kartläggning av matsvinnet inom förskola, skola och äldreomsorg

- Fortsatt dialog med livsmedelsföretag för regelförenkling för minskat matsvinn
- Fortsatt arbete med att ta reda på att ta reda på om det är fler frukter och grönsaker där mögel kan skäras bort och resten av livsmedlet ätas upp (är tillräckligt säkert).
- Vara ordförande i nordiskt matsvinn nätverk

Fortsatt arbete livsmedelsavfallsstatistik

Arbetet med att undersöka och förbättra livsmedelsavfallsdata fortsätter 2024, då planeras även andelen matsvinn i livsmedelsavfall från hushåll att undersökas. Även undersökning av mat och dryck till avloppet kommer att påbörjas samt att förbättrad metodik ska undersökas.

I juli 2023 lämnade EU kommissionen förslag på bindande mål för minskat livsmedelsavfall som är under förhandling. Beroende på hur förslaget slutligen genomförs kan det påverka rapportering, uppföljning och åtgärdsarbetet.

Jordbruksverket publicerar i början av 2024 en slutrapport över livsmedelsförluster som sammanfattar de åtta delrapporter som tagits fram samt jämför de olika produkterna utifrån mängd och andel livsmedelsförluster samt betydelsen för företagens lönsamhet, och för klimatpåverkan från livsmedelsproduktionen. De åtgärder som föreslås i rapporterna kommer diskuteras och arbetas vidare med uppstart av olika åtgärds möten med branschföreträdare från både primärproduktion och industri, men även med senare led och med andra myndigheter. Jordbruksverket kommer också genomföra ett projekt riktat till odlare.

4 Utveckling av offentliga måltider

4.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Livsmedelsverket ska, genom sitt Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg, verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider (N2017/02351/SUN). Arbetet ska syfta till att främja hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i offentlig sektor.

4.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Chefer och politiker med helt eller delat ansvar för måltider i vård, skola och omsorg, övriga intressenter kring offentliga måltider	Utåtriktat arbete Kompetenscentrum har medverkat vid ett flertal nationella konferenser och arenor för förtroendevalda och chefer. Vi har även medverkat i radio, TV, dagstidningar och branschtidningar i frågor som rör offentliga måltider – utöver våra egna informationskanaler som webbsidor och Måltidsbloggen.
Beslutsfattare med ansvar för skolmåltider, måltidschefer och -personal, rektorer och skolpersonal, livsmedelsproducenter, inköpare/upphandlare	Stöd för utvecklingen av hållbara måltider i skola och förskola Livsmedelsverket arbetar med att uppdatera de nationella riktlinjerna för måltider i skola och förskola. Som led i det genomförde vi under våren 2023 en kvalitativ undersökning bland måltidschefer respektive rektorer i syfte att identifiera deras behov av kunskapsstöd kring måltiderna. Livsmedelsverket koordinerar den Vinnovafinansierade missionen "Ett nytt recept för skolmåltider" som genom en unik samverkan mellan myndigheter och kommuner möjliggjort innovationsarbete som syftar till att skapa systemförändring för att uppnå mer hållbara skolmåltider. Under året har missionen genomfört många aktiviteter som bidragit till kunskapshöjning och uppskalning.
Måltidschefer och -personal, chefer och politiker i service-, äldre- och utbildningsnämnder, miljö- och hållbarhetsstrateger	Kartläggning av kommuners matsvinn För tredje gången har Livsmedelsverkets kartlagt matsvinn i skolor, förskolor och på äldreboenden för att se hur kommunerna bidrar till FN:s globala mål för hållbar utveckling och mer specifikt delmålet om att halvera matsvinnet till 2030.
Måltids- och kostchefer, beredskapssamordnare, länsstyrelser, myndigheter	Stärkt beredskap för offentliga måltider Med Handbok för offentliga måltider som grund har ett fortsatt intensivt arbete att stärka beredskapen för de offentliga måltiderna genomförts. Det inkluderar fortsatt spridning av

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
och organisationer inom livsmedelsförsörjning	handboken, uppstart av nationellt beredskapsnätverk, kompletterande utbildnings- och stödmaterial samt länsvisa workshops tillsammans med länsstyrelser.
Chefer och politiker med ansvar för vård och omsorg av äldre, måltidschefer, måltidsutvecklare, dietister, biståndshandläggare, äldrekoordinatorer och vårdpersonal.	<p>Systemförändring för att förebygga undernäring bland äldre</p> <p>I satsningen Nollvision för undernäring bland äldre samarbetar kommuner, myndigheter, en region, civilsamhällesorganisationer och företag för att nå visionen att ingen äldre i Sverige ska behöva bli undernärd år 2030. Livsmedelsverket medverkar i innovationsmiljöns kärnteam. Kärnteamet hanterar frågor som rör hela innovationsmiljön och fattar beslut som för arbetet mot visionen.</p>
Chefer, dietister, måltidsutvecklare och vårdpersonal inom LSS	<p>Stöd för chefer och personal i LSS-verksamheter</p> <p>Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, och Livsmedelsverket driver tillsammans nätverket mat och måltider i LSS-verksamheter som är öppet för alla som på ett eller annat sätt arbetar med att främja bra måltider och hälsosamma matvanor för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Livsmedelsverket ansvarar för administrationen av nya medlemmar och nätverkets samarbetsrum på SKR:s plattform. Under året har en nätverksträff genomförts.</p>

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Utåtriktat arbete

För att stärka beslutsfattare inom skola och omsorg och ge ännu bättre förutsättningar för evidensbaserad praktik och styrning har Kompetenscentrum under 2023 medverkat vid bland annat SKR:s konferens Skolriksdag 2023 med över 2000 förtroendevalda och chefer samt vid Socialchefsdagarna med knappt 1000 deltagare. Medarbetare har även medverkat vid ett möte inom LEARNFOOD, ett forsknings- och erfarenhetsutbyte mellan Danmark, Norge och Sverige med knappa 100 deltagare från forskning och måltidsverksamhet och informerat om uppdateringen av de svenska kostråden och revideringen av riktlinjerna för måltider i skola och förskola.

Vi har medverkat i radio, TV, dagstidningar och branschtidningar i frågor som rör offentliga måltider. Våra egna informationskanaler som webbsidor och Måltidsblogg har utvecklats – ett knappt 20-tal nya webbsidor samt ett 50-tal inlägg på Måltidsbloggen.

Stöd för utvecklingen av hållbara måltider i skola och förskola

Livsmedelsverket arbetar med att uppdatera de nationella riktlinjerna för måltider i skola och förskola. Som grund för arbetet genomfördes under våren 2023 en kvalitativ undersökning

bland måltidschefer respektive rektorer. Genom undersökningen har Livsmedelsverket fått fördjupad kunskap om hur riktlinjerna för måltiderna i skolan används av professionerna inom måltidsverksamheten och hur användbara de uppfattas vara, samt kunskap om hur rektorer ser på skolmåltiderna och rektorers behov av stöd kopplade till skolmåltiderna. Undersökningens resultat har bidragit till analys och prioriteringar i arbetet med att uppdatera Livsmedelsverkets riktlinjer. Under året har projekt-, aktivitets-, och tidsplan tagits fram samt påbörjat ett flertal externa uppdrag om att sammanställa ny forskning som ska komplettera och underbygga de uppdaterade riktlinjerna.

Livsmedelsverket koordinerar den Vinnovafinansierade missionen ”Ett nytt recept för skolmåltider” som genom en unik samverkan mellan myndigheter och kommuner möjliggör innovationsarbete som syftar till att skapa systemförändring för att uppnå mer hållbara skolmåltider. Arbetet utgår från en systemanalys genom vilken områden med stor potential till förändring har identifierats. Kommuner och myndigheter har enskilt och gemensamt arbetat med att utveckla och testa lösningar, så kallade prototyper. Flera av lösningarna syftar till att öka samarbetet i skolan mellan rektor, pedagoger och måltidsorganisation för att öka elevernas kunskap om hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion. Under året har arbetet med att vidareutveckla ett metodstöd för att arbeta integrerat med hälsosamma och hållbara måltider i skolan intensifierats. För att underlätta för mindre, ofta lokala, livsmedelsproducenter och kommuner att göra affärer med varandra har en digital prototyp som bygger på dynamiskt inköpssystem utvecklats.

Under året har verksamheten kommunicerats i olika sammanhang. Dels har Livsmedelsverkets webbsidor om arbetet uppdaterats och en skribent har anlåtits för att beskriva alla framtagna prototyper. Arbetet i missionen har under året presenterats i olika sammanhang såsom Innovationsveckan (100 deltagare), Miljömålsdagarna, Länsstyrelsen i Värmlands konferens om Framtidens offentliga måltider (20-talet deltagare) och beskrivits i internationella sammanhang, exempel den brittiska innovationsmyndigheten Nestas sammanställning av åtgärder för bättre matmiljöer och School Meal Coalition Global Summit i Paris. Som ett stöd för att sprida och dela goda exempel på utveckling inom området har MATtanken på Jordbruksverket fått i uppdrag att utveckla en Erfarenhetsbank. Erfarenhetsbanken lanserades under början av året och har successivt fyllts på med goda exempel och i slutet på 2023 fanns det 90-talet lösningar för mer hållbara offentliga måltider i banken. MATtanken har därutöver anordnat två tematräffar för att fördjupa erfarenheterna i Erfarenhetsbanken.

Kartläggning av kommuners matsvinn

Livsmedelsverket kartlägger regelbundet matsvinnet i skola, förskola och äldreomsorg för att se hur kommunerna bidrar till FN:s globala mål för hållbar utveckling och mer specifikt delmålet om att halvera matsvinnet till 2030. Uppgifter om matsvinnets storlek är också viktigt för jämförelser mellan kommuner och som ett underlag för beslutsfattare och

verksamhetsplanering. För tredje gången har Livsmedelsverket kartlagt matsvinn i skolor, förskolor och på äldreboenden i två separata rapporter och utvecklat webbsidor om resultaten.

Stärkt beredskap för offentliga måltider

I slutet av 2022 publicerades Handbok för offentliga måltider som syftar till att stödja kommuner och regioner i arbetet med att ta fram egna beredskapsplaner för måltidsverksamheten. Under 2023 har ett intensivt arbete genomförts med att implementera handboken – marknadsföra, kommunicera och sprida – för att stötta offentliga måltidsverksamheter i deras beredskapsarbete. Under våren bjöd Livsmedelsverket in till ett nationellt möte i syfte att bättre förstå kommuners utmaningar och behov av stöd att komma vidare i beredskapsarbetet. Med mötesdeltagarnas insikter och uttryckta behov som grund har utbildningsmaterial och stöd, som kompletterar beredskapshandboken, tagits fram. Bland annat en övningskortlek med diskussionsövningar för att öva beredskap i verksamheter, en checklista som ger en överblick över beredskapsarbetet med hänvisningar till beredskapshandboken samt en film som riktar sig till beslutsfattare och kortfattat beskriver offentliga måltiders roll i en samhällskontext och som en grundbult i det civila försvaret. Under året har seminarier och workshops genomförts tillsammans med sju olika länsstyrelser, vilka har samlat nyckelfunktioner för livsmedelsberedskap från samtliga av de sju länens kommuner. Genom uppstart av ett nationellt beredskapsnätverk har erfarenhetsutbyte och därigenom kunskapsbyggnad skett.

Systemförändring för att förebygga undernäring bland äldre

Nollvisionen för undernäring bland äldre samarbetar kommuner, myndigheter, en region, civilsamhällesorganisationer och företag för att nå visionen att ingen äldre i Sverige ska behöva bli undernärmd år 2030. Livsmedelsverket medverkar i kärnteamet som följer och stöttar lokala piloter och utvecklingsarbeten. Arbetet utgår från fem fokusområden:

Identifiering: öka samhällets förmåga att identifiera äldre som riskerar att bli undernärda

Tillgång: öka äldres tillgång till anpassade livsmedel och måltidstjänster

Kunskap: öka kunskapen i samhället om värdet av näringsrika och trivsamma måltider för ett friskt åldrande

Ensamhet: minska ofrivillig upplevd ensamhet kopplat till mat och måltider

Beslutsunderlag: visa nyttan av förebyggande åtgärder mot undernäring

Stöd för chefer och personal i LSS-verksamheter

Under året har antalet deltagare i nätverket Mat och måltider i LSS-verksamheter ökat och uppgår till 250 personer. På årets nätverksträff med 100 deltagare presenterade forskare

från Högskolan i Kristianstad ett deltagarstyrt forskningsprojekt med fokus på att undersöka hur gemensam matlagning och måltider kan främja upplevelsen av hälsa och välbefinnande hos personer med intellektuell funktionsnedsättning.

4.3 Uppnådda resultat

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Utåtriktat arbete	Chefer och politiker med helt eller delat ansvar för måltider i vård, skola och omsorg har fått ökat kännedom om den verksamhet och stöd som finns vid Livsmedelsverket för att utveckla offentliga måltider. Det stärker förtroendet för myndigheten och ökar sannolikheten att stödet används i lokal policyutveckling och hållbarhetsarbete.
Stöd för utvecklingen av hållbara måltider i skola och förskola	Vi har genom vår målgruppsundersökning av kostchefer och rektorer fått ökad kunskap om hur nuvarande stöd används och hur stödet bör utformas framgent för att möta målgruppernas behov. Måltidschefer, kockar, pedagoger och upphandlare har fått ökad kännedom om lösningar för mer hållbara skolmåltider.
Kartläggning av kommuners matsvinn	Matsvinnskartläggningarna ökar kunskapen om hur stort matsvinnet är på såväl lokal som nationell nivå. Kommunikationen av resultaten bidrar till en ökad kunskap om brister och styrkor samt möjliggör jämförelser mellan kommuner vilket underlättar vidare utveckling.
Stärkt beredskap för offentliga måltider	Det utvecklade stödet i form av övningskortlek och film underlättar implementeringen av beredskapshandboken för offentliga måltider, vilket stärker kommunala och regionala måltidsverksamheter. Genom seminarier och nätverksträffar överförs kunskap, breddar kontaktytor och sänker trösklar för det operativa beredskapsarbetet.
Systemförändring för att förebygga undernäring bland äldre	Nätverksträffar och webinarier har lett till erfarenhetsutbyte och kunskapshöjning gällande aktiviteter som bidrar till minskad ofrivillig ensamhet, nya måltidstjänster och metoder för minskad undernäring bland äldre.
Stöd för chefer och personal i LSS-verksamheter	Aktiviteter inom Nätverket Mat & Måltider inom LSS har lett till kunskapsökning genom informationsdelning och till breddade nätverk genom att nätverksmedlemmar tar kontakt med varandra för att dela erfarenheter.

Beskrivning av uppnådda resultat

Utåtriktat arbete

Den förväntade effekten med den medvetna kursändringen, att nå beslutsfattare, är att Livsmedelsverkets kunskapsstöd i ännu högre grad används i lokala och regionala styrdokument och att skola och vård- och omsorgsverksamheter bedriver evidensbaserad praktik och styrning med måltider av hög kvalitet som bland annat bidrar till den nationella livsmedelsstrategin. Resultat av Kompetenscentrums strategiska arbete med att utveckla skolmåltiderna, minska matsvinn och nå beslutsfattare förväntas kunna följas upp under 2024 genom nya kommunkartläggningar.

Media är en viktig kanal för att lyfta fram de offentliga måltidernas betydelse på samhällsagendan, vilket bidrar till att stärka beslutsfattarens möjligheter att satsa på och utveckla måltidsarbetet. Under 2023 har Livsmedelsverkets talespersoner medverkat i ett nittiototal artiklar om offentliga måltider. Ett knappt sextiototal handlade om matsvinn på äldreboenden, ett tiotal om det så kallade "köttbullsexperimentet" och övriga om nedskärningar kopplat till skolmåltiderna. Det bekräftar Livsmedelsverkets position som en självklar kunskapskälla i frågor om offentliga måltider samt stärker förtroendet för myndighetens arbete.

Webbsidorna om offentliga måltider innehåller kunskapsstöd för beslutsfattare och hade sammanlagt 194 000 besök under 2023, av dem hade Måltidsbloggen 77 000 besök. Antalet som prenumererar på Måltidsbloggen har mer än fördubblats under 2023 (från 660 till 1550).

Vid Kompetenscentrums föreläsning vid Socialchefsdagarna var det 9 av 10 deltagare som ansåg att Livsmedelsverkets föreläsning om måltiden som verktyg för ett hälsosamt åldrande och bättre samhällsekonomi var bra eller mycket bra.

Stöd för utvecklingen av hållbara måltider i skola och förskola

Livsmedelsverkets riktlinjer för måltider i skolan och förskolan är välkända och använda av kommunerna. Under 2023 laddades den digitala versionen av riktlinjerna för skolan och förskolan ned 23 000 respektive 14 000 gånger.

Den kvalitativa undersökningen bland måltidschefer respektive rektorer visade att det finns ett grundmurat förtroende för Livsmedelsverket bland både måltidschefer och rektorer. Det är något som bekräftas i Livsmedelsverkets förtroendemätning bland beslutsfattare och yrkesverksamma som arbetar med eller vidareförmedlar information från Livsmedelsverket (publiceras 29 februari 2024).

Nuvarande riktlinjer uppskattas och används såväl i det vardagliga arbetet som i strategiska beslut. Undersökningens resultat har använts som utgångspunkt i analys inför uppdaterade

riktlinjer och stöd till de olika målgrupperna. Förväntad effekt av arbetet är att det kommer att underlätta kommunernas arbete mot mer hälsosam och hållbar mat, som i sin tur bidrar till en ökad kvalitet av skolans och förskolans verksamhet. Hållbar landsbygdsutveckling och stärkt lokalt näringsliv, ett mer robust samhälle och en mer hälsosam och hållbar livsmedelskonsumtion bland barn och unga är andra långsiktiga effekter av att Nationella riktlinjer utvecklas.

Aktiviteter inom ramen för Ett nytt recept för skolmåltider har lett till ökad tillgång till information om lösningar för mer hållbara skolmåltider. Lösningar som har bidragit till förändrade beteenden hos exempelvis elever genom att fler väljer att stanna kvar på skolan och äta hälsosam och näringsriktig mat istället för att hoppa över måltider eller lämna skolan för att köpa mindre hälsosamma alternativ.

Andra aktiviteter har bidragit till att elever lär sig mer om och vågar testa hållbara och hälsosamma råvaror och rätter.

Arbetet med att utveckla en digital tjänst för att förenkla affären mellan småskaliga livsmedelsproducenter och upphandlande myndigheter har lett till en prototyp som testats med målgrupperna. Prototypen är byggd med öppen källkod och kan vidareutvecklas av företag eller kommuner som är intresserade av lösningen.

Kartläggning av kommuners matsvinn

För tredje gången har Livsmedelsverkets kartlagt matsvinn i skolor, förskolor och på äldreboenden. Vad gäller matsvinnet i skola och förskola har antal deltagande kommuner ökat från 150 år 2020 till 184 vid 2022 års matsvinnsmätningar. Detta kan vara en effekt av Livsmedelsverkets långsiktiga arbete med att stödja målgruppen och det höga förtroende det har genererat i. Det är fortsatt skolverksamheter som rapporterar in mest data. Det sammanlagda matsvinnet som slängs i kök, servering och från tallrik vid skollunchen uppgår till ungefär 56 gram per elev, exklusive dryck. Det betyder att ungefär en av sex portioner slängs. På ett år motsvarar det ungefär 11 700 ton mat som inte äts upp utan hamnar i sopkorgen. Matsvinnet ligger på ungefär samma nivåer som i kartläggningen 2020 och det finns potential att fortsätta minska matsvinnet.

Jämfört med kartläggningen från 2020 har fler kommuner rapporterat matsvinnnsdata för äldreboenden, men det är fortfarande få. Som jämförelse rapporterade tre gånger så många kommuner in matsvinnnsdata för skolan och förskolan. Ett skäl kan vara att omsorgsverksamheterna har svårt att prioritera matsvinnsarbetet. Samtidigt kan matsvinnsmätningar användas för att synliggöra maten som inte äts upp och därmed fungera som ett verktyg för att identifiera risk för undernäring. I genomsnitt slängs cirka 108 gram per ätande vid lunchen – det vill säga uppemot en tredjedel av måltiden. Detta är, förutom ett stort resursslöseri, allvarligt med tanke på den stora undernäringssituationen bland äldre. Dessa resultat fick stor medial uppmärksamhet, vilket bidrar till att öka

medvetenheten om matsvinnet, synliggöra brister och behov av åtgärder, både inom måltidsverksamheten och äldreomsorgen samt i samarbetet däremellan i äldreomsorgen, de bakomliggande orsakerna och behoven av åtgärder.

Stärkt beredskap för offentliga måltider

Livsmedelsverkets beredskapshandbok för offentliga måltider har gett kommuner och regioner bättre förutsättningar att säkra att måltider i vård, skola och omsorg kan serveras även vid samhällsstörningar. Beredskapshandboken och övningskortleken har varit efterfrågad och spridits stort och brett:

- Webbsidan, där den digitala handboken ligger, har haft nästan 5 550 besök under det dryga år beredskapshandboken varit publicerad, varav 4250 under 2023.
- Vid ett digitalt möte i april 2023, med 180 representanter från kommuner och regioner svarade drygt 70 % av mötesdeltagarna att man hade påbörjat beredskapsarbetet med stöd av Livsmedelsverkets beredskapshandbok för offentliga måltider eller regelbundet använde den.
- Övningskortleken, som är ett diskussionsstöd för att öva olika typer av scenarier som kan drabba en måltidsverksamhet, lanserades i samband med MSB:s beredskapsvecka. Livsmedelsverket distribuerade två kortlekar till varje kommun respektive region. Dessutom publicerades innehållet på övningskortet på Livsmedelsverkets webbplats. Webbsidan har haft drygt 700 sidvisningar sedan lanseringen i slutet av september. För att underlätta erfarenhetsutbyte och nätverkande, som många kommuner efterfrågat, har ett nationellt beredskapsnätverk startats tillsammans med Jordbruksverket via MATtanken. Nätverket har 331 deltagare och tre nätverksträffar har genomförts under 2023. Den förväntade effekten är kompetenshöjning och att fler kommuner och regioner ska ta lokala initiativ som stärker beredskapen.

Under året har seminarier och workshops genomförts tillsammans med sju olika länsstyrelser, vilka har samlat nyckelfunktioner för livsmedelsberedskap från samtliga av de sju länens kommuner. Genom nätverk på regional nivå har erfarenhetsutbyte och därigenom kunskapsbyggnad skett.

Systemförändring för att förebygga undernäring bland äldre

Nätverksträffar och webinarier har lett till erfarenhetsutbyte och kunskapshöjning gällande aktiviteter som bidrar till minskad ofrivillig ensamhet, nya måltidstjänster och metoder för minskad undernäring bland äldre.

Stöd för chefer och personal i LSS-verksamheter

Genom samarbetsrummet har aktörer med utmaningar respektive lösningar kunnat hitta varandra för att utbyta erfarenheter. Nätverksträffen har lett till kunskapsökning genom såväl informationsdelning som möjlighet att ställa frågor och samtala om upplevda problem.

4.4 (Tidiga) effekter

Kommunernas och regionernas inköp av livsmedel och arbete med att utveckla måltiderna i vård, skola och omsorg har stor betydelse för Sveriges omställning till en livsmedelskonsumtion som är hållbar för hälsan, ekonomin och miljön samt uppbyggnaden av det civila försvaret. Kartläggningar som Livsmedelsverket genomfört visar att följsamheten till Livsmedelsverkets nationella riktlinjer för måltider i vård, skola och omsorg är mycket hög och ligger till grund för en majoritet av policys och politiska styrdokument avseende livsmedelsinköp och hur måltiderna i vård, skola och omsorg utformas. En majoritet av landets kommuner och regioner har politiskt beslutade mål kring exempelvis minskat matsvinn, livsmedelsinköp som bidrar till de nationella miljömålen och andra svenska mervärden samt en minskad klimatpåverkan. Enligt Jordbruksverkets statistikinsamling 2022 av livsmedelsinköp till offentlig sektor (SILO) upphandlar och serverar svenska kommuner i mycket hög grad livsmedel med svenskt ursprung. Exempelvis var 93 procent av inköpt oberett kött från Sverige. Motsvarande siffra för ägg från Sverige var 97,3 procent och mejerivaror 88,6 procent. Det bekräftar att offentliga måltider inte bara bidrar, utan är föregångare, vad gäller att stärka den inhemska primärproduktionen, företagande inom de gröna och blå näringarna samt bidrar till ökad försörjningsförmåga och krisberedskap. Men också att politiskt beslutade mål och styrning är viktiga för att styra utvecklingen mot ett hållbart livsmedelssystem och främja svenska mervärden.

Kartläggning av matsvinn synliggör brister och styrkor i alla led där måltider hanteras, vilket utgör viktig kunskap som kan underlätta utveckling och beslut som driver utvecklingen framåt. De innovativa lösningar som utvecklats inom ramen för projektet Ett nytt recept för skolmåltider för att adressera identifierade hinder i skolmåltidssystemet har potential att underlätta och snabba på omställningen till ett hållbart livsmedelssystem genom uppskalning och spridning under 2024. Effekter som aktiviteterna förväntas leda till är bland annat bättre attityder till skolmåltiderna så att mer av maten äts upp och matsvinnet därmed minskar, ökad kunskap om hälsosam och hållbar livsmedelskonsumtion och produktion samt att fler lokala, småskaliga säsongbetonade livsmedelsproducenter kan utveckla och sälja sina produkter till upphandlande myndigheter. På lång sikt bidrar ett mer hållbart skolmåltidssystem till att barn och unga får mindre mat- och levnadsrelaterade hälsoproblem, att fler elever når kunskapsmålen och går vidare till högre studier, ökad efterfrågan på hållbar mat i samhället, ett stärkt lokalt näringsliv, stärkt lokal försörjningsförmåga och lägre miljöpåverkan från skolmåltidssystemet.

4.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Regler och villkor	Målet för det strategiska området Regler och villkor ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklningar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.
Konsument och marknad	Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.
Kunskap och innovation	Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

Livsmedelsverkets nationella Kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg verkar för en fortsatt utveckling av offentliga måltider med syfte att främja en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Kompetenscentrums arbete bidrar till målet för det strategiska området Konsument och marknad genom att ge kommuner och regioner relevant stöd och kunskap för att snabbare ställa om till en livsmedelskonsumtion som är hållbar för miljön och hälsan och som bidrar till det civila försvaret. Genom det målinriktade och lösningsfokuserade stöd som Livsmedelsverket ger, som pekar ut en ambitiös riktning, ges utrymme för lokala anpassningar i kommunerna och bästa förutsättningar att fortsätta gå i bränschen för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion och robust livsmedelsförsörjning - på sina egna villkor. Det bidrar också till livsmedelsstrategins strategiska mål Kunskap och innovation.

4.6 Slutsatser

Genom att utvärdera effekten av våra aktiviteter, som användning av vårt stöd, trafik på våra webbsidor, medverkan i media och vid konferenser som samlar nyckelaktörer i offentlig sektor, bekräftar det att vår kompetens är efterfrågad och relevant och uppfattas som ett viktigt stöd för en fortsatt utvecklingen av sektorn, ett stärkt civilt försvar och snabbare omställning till en hållbar livsmedelskonsumtion.

Dock tar utveckling i offentlig sektor tid. Dessutom krävs utveckling och smartare arbetsmetoder för att uppnå hållbara lösningar och effektivisering – samtidigt som kommuner och regioner har stora ekonomiska utmaningar, vilket påverkar det dagliga linjearbetet. För att möta målgruppernas behov, ge ett ännu bättre stöd och få mer avkastning av nedlagt arbete inom exempelvis missionen Ett nytt recept för skolmåltider kommer nästa års satsningar att präglas av utveckling och slutförande av pågående aktiviteter inom Kompetenscentrum som att utveckla stödet kring beredskap för offentlig måltidsverksamhet och livsmedelsförsörjning, uppskalning av innovativa lösningar för hållbara skolmåltider och stöd i policyutveckling.

4.7 Fortsatt arbete

Under 2024 planerar vi att fortsätta utveckla vårt stöd till måltidsansvariga och chefer i kärnverksamheterna i vård, skola och omsorg för att skapa bättre förutsättningar för utveckling av hållbara offentliga måltider. Generellt kommer ett viktigt fokus vara att utveckla stödet till beslutsfattare med ansvar för barn och ungas livsmedelskonsumtion.

Aktiviteter som planeras är bland annat:

- Kartlägga matsvinnet och måltidsverksamheten i kommunalt driven skola, förskola och äldreomsorg. En viktig insats och kunskapsbas för att följa upp och utvärdera kommuners arbete med offentliga måltider och hur de i sin tur bidrar till att exempelvis nå målen i den svenska livsmedelsstrategin.
- Fortsätta det missionsorienterade arbetet i Ett nytt recept för skolmåltider genom att fortsätta arbetet med att utveckla stöd för beslutsfattare, måltidschefer, rektorer, pedagoger, kockar, upphandlare och livsmedelsproducenter att kunna bidra till mer hållbara skolmåltider. Vi planerar bland annat att återuppta arbetet med att ta fram målsättningar för hållbara skolmåltider, bredda projektet med fler aktörer och tillsammans utveckla en ansökan för att förlänga missionen. Därutöver vill vi vidareutveckla och sprida framtagna lösningar till fler verksamheter.
- Uppdatera och utveckla Nationella riktlinjer för måltider i skola, förskola samt stöd till rektorer.
- Fortsätta att utveckla stöd kring beredskap för offentlig måltidsverksamhet och livsmedelsförsörjning till kommuner samt genomföra workshops, seminarier och föreläsningar i samverkan med länsstyrelser och andra relevanta aktörer.

Ett bredare uppdrag och en samsyn i kommunala verksamheter om hur en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i samhället ska uppnås krävs för att fler aktörer ska ta ansvar och möjliggöra en förändring. Exempelvis behövs en större förståelse för matmiljöers betydelse kopplat till livsmedelskonsumtionen och vilka åtgärder som krävs

för att, särskilt barn och unga, ska få förutsättningar till en god och jämlik hälsa. Matmiljö är den delen av ett livsmedelssystem där människor interagerar med systemet för att välja, köpa och äta mat. Vuxna styr barn och ungas matmiljöer, vilket omfattar många olika offentligt finansierade miljöer i samhället. Forskningen visar att åtgärder på alla nivåer kan göra skillnad, men politisk styrning är viktigt för att skapa förändring. Livsmedelsverket kan ge ett viktigt stöd i den policyutveckling som krävs för att förändra barn och ungas villkor.

Utformningen av måltiderna i skola, förskola och omsorg vilar på fler verksamheter än måltidsverksamhet. Därför krävs ett breddat men tydligt uppdrag och en samsyn i kommuner om vad måltiderna ska bidra med i kärnverksamheten. Likaså krävs uppföljning av hur väl offentliga måltider bidrar till såväl social och hälsomässig hållbarhet som miljömässig - exempelvis genom minskad undernäring och ensamhet bland äldre eller högre måluppfyllelse och ökad upplevelse av trygghet i skolan. Uppföljning på en högre nivå i kommuner och regioner krävs för att måltiderna inte ska förbli enbart en fråga för måltidsverksamheten. För att kunna stödja kommuner och regioner i omställningsarbetet mot en mer hållbar livsmedelskonsumtion behövs en tydligare riktning och ambitionsnivå, exempelvis nationella mål och indikatorer samt ett gemensamt uppdrag med berörda myndigheter, som till exempel Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Skolverket.

5 Vidareutveckling av Nyckelhålet

5.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Enligt regeringsbeslut (N2019/03245/DL) ska Livsmedelsverket vidareutveckla konceptet Nyckelhålet bl.a. genom:

- informationsspridning om märkningen för att underlätta för alla konsumenter att göra hälsosamma val vid köp av livsmedel. Arbetet ska ske i nära samverkan med branschen.
- Livsmedelsverket ska låta en extern aktör utvärdera Nyckelhålet senast 2022.

Enligt ändringsbeslut 2022-06-30 ska åtgärden om att vidareutveckla Nyckelhålet, kompletteras genom att Livsmedelsverket även ska:

- verka för att EU:s arbete för en gemensam obligatorisk framsidesmärkning bidrar till en mer hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige. I EU-arbetet ska myndigheten medverka med erfarenheterna av Nyckelhålet.

5.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Svenska livsmedelsproducenter	Med avstamp i den utvärdering som gjordes under slutet av 2022 har Livsmedelsverket under 2023 genomfört en rad aktiviteter för att stärka samarbetet med branschen samt Nyckelhålets varumärke och kännedomen bland prioriterade målgrupper. Detta omfattar riktade nyheter och pressmeddelanden, samt en uppmärksammas Nyckelhålsvecka i samverkan med dagligvaruhandeln. Dessa initiativ bedöms ha bidragit positivt till våra målgruppers kännedom och kunskap om Nyckelhålet. Branschens intresse för Nyckelhålsmärkningen är fortsatt högt och märkningen används för att lyfta fram hälsosamma produkter, profilera kategorier och i inriktningsmål för produktutveckling.
Dagligvaruhandeln	Dagligvaruhandeln genomförde i början av 2023 en "Nyckelhålsvecka", för att uppmuntra konsumenter att handla nyckelhålsmärkt. Livsmedelsverket och dagligvaruhandeln har nu bildat en samverkansgrupp för att utveckla det samarbetet och tillsammans öka efterfrågan av Nyckelhålet bland konsumenter.
Svenska konsumenter	Under 2023 har tre annonsperioder genomförts, via egna sociala kanaler, varav den första sammanföll med den Nyckelhålsvecka som genomförts i samverkan med dagligvaruhandeln. Vår bedömning är att dessa varit framgångsrika och

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
	<p>kostnadseffektiva. Sammantaget hade dessa en räckvidd på ca 2,5 miljoner unika användare och 300 000 användare har sett våra videoannonser från början till slut. Dessa initiativ bedöms ha bidragit positivt till våra målgruppers kännedom och kunskap om Nyckelhålet, vilket kan bidra till ökad efterfrågan av näringsmässigt hållbara livsmedel.</p>
Internationella arenor/EU-kommissionen	<p>En jämförelse mellan Nyckelhålet och en uppdaterad version av Nutri-Score, som visar god överensstämmelse överlag, har publicerats i samarbete med Karolinska Institutet och delats med EU-kommissionen som ett underlag till kommande förslag om gemensam framsidesmärkning inom EU. Livsmedelsverket har följt EU-arbetet noggrant och haft kontinuerlig kontakt med branschen, men förslaget är kraftigt försenat och ingen ny tidplan har ännu kommunicerats.</p>
Svenska livsmedelsföretag	<p>Fortsatt utveckling av ett digitalt verktyg för Nyckelhålet har genomförts och användardialoger har hållits med både livsmedelsproducenter och företrädare för dagligvaruhandeln. Bedömningen är att arbetet har potential, men i nuläget saknas det ekonomiska förutsättningar för att ta utvecklingen av ett verktyg vidare.</p>

5.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Ökad kännedom och kunskap om Nyckelhålet bland konsumenter	Starkare varumärke och ökad förståelse för Nyckelhålet bidrar till ökad efterfrågan på livsmedel med Nyckelhålet
Ökad efterfrågan på livsmedel med Nyckelhålet	Starkt incitament för företagen att fortsätta att utveckla produkter som klarar kriterierna för Nyckelhålsmärkning
Nyckelhålsvecka i samarbete med dagligvaruhandeln	Ökat intresse i dagligvaruhandeln för att uppmärksamma Nyckelhålet i marknadsföringen och öka försäljningen av Nyckelhålsmärkta livsmedel.
Jämförelse mellan Nyckelhålet och en uppdaterad version av Nutri-Score	Ökad kunskap om Nyckelhålet i förhållande till Nutri-Score i Sverige och EU

5.4 (Tidiga) effekter

Tack var den kommunikation som har genomförts bedöms efterfrågan på Nyckelhålmärkt mat ha ökat. Detta har i sin tur bidragit till att livsmedelsproducerande företag såväl som dagligvaruhandeln fortsätter att satsa på Nyckelhålet både i produktutveckling och marknadsföring. Nyckelhålet har även en central roll i den modell för frivilliga överenskommelser om salt- och sockersänkning, som tagits fram av branschföreträdare för de livsmedelsproducerande företagen. De mål som kommer att fastställas inom detta arbete kommer att kopplas till kriterierna för Nyckelhålmärkning.

5.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Regler och villkor	Målet för det strategiska området Regler och villkor ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.
Konsument och marknad	Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.
Kunskap och innovation	Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

Uppdraget om att vidareutveckla Nyckelhålet hör till det strategiska området Konsument och marknad med bland annat målet att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val. Analys av den annonsering som gjorts baserat på kommunikationskonceptet ”Byt inte liv” visar att många i målgrupperna har exponerats för annonserna. Med tanke på hur många som sett och klickat på annonserna är det rimligt att anta att annonseringen ökat medvetenheten om märkningen bland konsumenterna och i förlängningen potentiellt även efterfrågan. En tydligare bild av Nyckelhålet hos konsumenterna bidrar till ökad medvetenhet och efterfrågan av hälsosamma, hållbara livsmedel. Många företag använder sig av Nyckelhålets olika kriterier i produktutveckling. Om företagen i högre utsträckning märker sina produkter med

Nyckelhålet ökar också sannolikheten att konsumenten köper Nyckelhålmärkt, såväl medvetet som omedvetet.

Resultat inom uppdraget bedöms även bidra till målet inom det strategiska området Kunskap och innovation. Det producentverktyg som är under utveckling och testning kan i förlängningen ge en mer flexibel modell för Nyckelhålet som stödjer produktinnovation och kan underlätta för producenter att ta fram produkter som tillåts märkas med Nyckelhålet. I nuläget saknas dock ekonomiska förutsättningar för att ta utvecklingen av ett verktyg vidare.

5.6 Slutsatser

Livsmedelsverkets arbete med att vidareutveckla Nyckelhålmärkningen kan på sikt bidra till ökad efterfrågan på Nyckelhålmärkt mat och att det är lättare att märka med Nyckelhålet. Detta kan stimulera produktion av hälsosam, hållbar mat och i förlängningen bidra till att öka svenska producenters konkurrenskraft när det gäller hälsosamma livsmedel även ur ett internationellt perspektiv.

5.7 Fortsatt arbete

Uppdraget om vidareutveckling av Nyckelhålet löper till och med 2025. Det planerade förslaget om en EU-gemensam framsidesmärkning kommer att bli viktigt för uppdragets fortsatta inriktning. Den komplettering av uppdraget som kom i juni 2022 och som innebär en ytterligare förstärkning av det internationella arbetet har lett till att den långsiktiga planeringen för uppdraget ändrats något. För 2024 planeras fortsatt aktiviteter inom kommunikation, internationellt arbete och för att underlätta för företagen. Dessa aktiviteter kommer behöva vara flexibla då arbets sätt och prioriteringar kan förändras beroende på vad som händer på den internationella arenan.

Ett delvis uppdaterat annonsmaterial, ökat fokus på barnfamiljer, diskussioner med branschen och en löpande utvärdering kommer att påverka hur fortsatta insatser för kommunikation till konsumenter genomförs.

Under 2024 planeras en insats kopplat till sökordsoptimering och annonsering för att på ett kostnadseffektivt vis underlätta för konsumenter som aktivt söker mer information att hitta information om Nyckelhålet.

I fjol togs flera kontakter med livsmedelsbranschen, både producenter och dagligvaruhandel, för att stärka samarbetet, öka transparensen och framtida gemensamma initiativ. Förhoppningsvis kan detta leda till att Nyckelhålet synliggörs än mer gentemot konsumenterna.

En sammanställning av försäljningsstatistik av Nyckelhålsmärkta produkter och kommunikation kring den planeras, med syfte att uppmuntra företag till ökad användning av Nyckelhålet.

Likaså planeras en genomgång av produktsortimentet i olika livsmedelsgrupper för att identifiera produkter som klarar kraven för Nyckelhålsmärkning men ännu inte är märkta.

En inventering av behov av material till skolan och vården kommer att genomföras och behovet av information om Nyckelhålet i uppdaterade riktlinjer om måltider i förskola och skola kommer att uppmärksammas.

6 Insatser mot livsmedelsfusk

6.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Livsmedelsverket ska förstärka och vidareutveckla insatserna för att motverka livsmedelsfusk bland annat i syfte att öka konsumenternas förtroende för redligheten i livsmedelsproduktionen. Detta enligt Regeringsbeslut N2019/03245/DL.

6.2 Genomföra aktiviteter

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Kontrollmyndigheter (kommunala kontrollmyndigheter, Länsstyrelse, Livsmedelsverkets kontroll)	<p>Utbildnings- och kommunikationsinsatser genom bland annat föredrag på den nationella kontrollkonferensen, artiklar i tidningen KontrollNytt samt information vid Länsmöten under 2023. Livsmedelsverket erbjöd även alla inspektörer i kontrollmyndigheterna att avgiftsfritt gå e-utbildningen Bedrägliga ageranden på Livsmedelsverkets utbildningsportal.</p> <p>Justering av nationell kontrollplan (NKP) så att den även omfattar livsmedelsfusk.</p> <p>Framtagande av stödjande och vägledande texter för att stärka kontrollmyndigheternas förmåga att kontrollera och upptäcka livsmedelsfusk vid livsmedelskontroll på Livsmedelsverkets websidor för fördjupning (kontrollwiki).</p> <p>Samarbete med en referensgrupp av inspektörer och genom tjänstedesign ta fram verktyg som ska stärka inspektörernas kunskaper och förmåga att göra kontroll av livsmedelsfusk.</p> <p>Skapat en gemensam plattform (arbetsrum på Livstecknet på Livsmedelsverkets webbplats) för utbyte av inspiration, idéer och arbetsmaterial om livsmedelsfusk för inspektörer i syfte att möjliggöra spridning av kunskap och erfarenheter mellan kontrollmyndigheter.</p>
Livsmedelsverket	<p>Omvärldsbevakning på området livsmedelsfusk.</p> <p>Tydligare rapporteringspunkter av fuskkontroll i myndighetsrapporteringen (uppföljning av utförd kontroll som kontrollmyndigheter årligen skickar in till Livsmedelsverket).</p> <p>Interna workshops och diskussionsmöten om utveckling av livsmedelsfusk inom centrala Livsmedelsverket samt bildande av tvärgrupp Bedrägliga ageranden.</p>

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Målgrupp kontrollmyndigheter

- **Utbildnings- och kommunikationsinsatser.**

Under mars 2023 genomfördes ett föredrag på ämnet *kontrollera och upptäcka fusk* vid den nationella kontrollkonferensen. Omkring 500 livsmedelsinspektörer och chefer från livsmedelskontrollen deltog, främst från de kommunala kontrollmyndigheterna och till viss del Livsmedelsverkets operativa kontroll och länsstyrelserna. Föredraget publicerades sedan som en film på Livsmedelsverkets utbildningsportal för alla som arbetar inom livsmedelskontrollen att ta del av.

I två nummer av webbtidningen *KontrollNytt* har artiklar om kontroll av livsmedelsbedrägeri publicerats. Tidningen riktar sig framförallt till chefer och beslutsfattare inom livsmedelskontrollen. I artiklarna har Livsmedelsverket adresserat budskapet att livsmedelsfusk är en del av kontrollmyndighetens uppgift samt presenterat det stöd som Livsmedelsverkets erbjuder genom bland annat en e-utbildning. Även den pågående utvecklingen på området har presenterats.

Livsmedelsverket har under 2023 deltagit vid majoriteten av de så kallade *länsmöten* som hålls runtom i landet. Länsmöte är ett möte där länsstyrelsen i varje län bjuder in länets kontrollmyndigheter. Livsmedelsverket berättade bland annat om uppdraget som varje länsstyrelse och kommunal kontrollmyndighet som bedriver livsmedelskontroll har, att kontrollera livsmedelsfusk. Livsmedelsverket berättade även kort om utvecklingen av kontroll mot livsmedelsfusk samt det stöd och vägledning som Livsmedelsverket utvecklar.

Under hela våren 2023 erbjöd Livsmedelsverket alla kontrollmyndigheter i Sverige att avgiftsfritt gå Livsmedelsverkets grundläggande e-utbildning *Kontroll bedrägliga ageranden*. Erbjudandet kommunicerades i flera kanaler för att få så många som möjligt att ta del av utbildningen.

- **Bearbetning av texter, nationell kontrollplan (NKP)**

Livsmedelsverket har reviderat och bearbetat förslag till justeringar i den nationella kontrollplanen så att livsmedelsfusk ska kunna integreras. De reviderade texterna har remitterats via arbetsgruppen för den nationella kontrollplanen. Denna arbetsgrupp lyder under den strategiska gruppen som i slutändan fattar beslut om att godkänna de reviderade texterna. På så sätt har alla centrala myndigheter med ansvar i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan beretts möjlighet att ge synpunkter. Den strategiska gruppen förväntas fatta beslut om texterna under våren 2024.

- **Stödande och vägledande texter om kontroll för att motverka livsmedelsfusk**

Livsmedelsverket har tagit fram vägledande texter som på sikt ska publiceras på kontrollwiki, Livsmedelsverkets fördjupningssidor för kontrollmyndigheter och företag. Arbete pågår med juridisk granskning och extern remiss till andra myndigheter och branschorganisationer, och förväntas bli klart under 2024.

- **Referensgrupp för att samskapa verktyg för kontroll av livsmedelsfusk**

Livsmedelsverket har under året genomfört flera workshops tillsammans med livsmedelsinspektörer från olika kontrollmyndigheter. Genom att kartlägga inspektörernas behov av redskap för att utföra kontroll av livsmedelsfusk har Livsmedelsverket sedan bearbetat det som framkom och tillsammans med kontrollmyndigheterna i referensgruppen tagit fram ett antal prototyper med förslag till lösningar. Plattformen för att dela idéer, kunskap och få inspiration är en av dessa lösningsförslag. Ett annat förslag var att anordna webinarium där inspektörer ska få följa olika bedrägeriärenden som andra kontrollmyndigheter gjort, för att få lära sig mer om kontrollmetodik. Slutligen fanns idéer om att man behöver tänka annorlunda än vid vanlig kontroll vilket generade ett förslag till tankeövning för inspektörer. Inspektörer ska kunna genomföra den tillsammans med kollegor i grupp, för att öva sitt mindset och därigenom bli bättre på att upptäcka och beivra fusk.

Samtliga ovan nämnda lösningsförslag har eller ska genomföras, i syfte att ge en så bred verktygslåda som möjligt för att stimulera och öka kunskaper om kontroll av livsmedelsfusk.

- **Gemensam plattform för utbyte av idéer, inspiration och kunskap om livsmedelsfusk (arbetsrum på Livstecknet)**

Livsmedelsverket ser att kunskaper och erfarenheter hos inspektörerna av att göra kontroll mot livsmedelsfusk är ojämn mellan Sveriges kontrollmyndigheter. Vissa kontrollmyndigheter har låg kunskap och erfarenhet, medan andra har en relativt hög kompetens. För att bredda och dela kunskap lanserades ett arbetsrum på Livstecknet, som är en inloggningsskyddad sida som riktar sig till alla som arbetar med livsmedelskontroll.

Arbetsrummet använder Livsmedelsverket för att publicera exempel på ärenden som hanterats – både inom Sverige och i EU. Även kontrollmyndigheter kan publicera information om ärenden och även dela beslut, men alla företagsuppgifter maskeras bort innan publicering. Kontrollmyndigheterna delar även olika former av arbetsmaterial för praktiskt arbete, till exempel rutiner.

Bara en vecka efter att arbetsrummet publicerades hade runt 100 inspektörer från såväl kommunala kontrollmyndigheter som länsstyrelser anslutit sig till arbetsrummet. I nuläget finns lite mer än 200 inspektörer anslutna.

Målgrupp Livsmedelsverket

- **Omvärldsbevakning livsmedelsfusk**

Livsmedelsverket behöver ha möjlighet att leda kontrollmyndigheterna mot aktörer eller sektorer där riskerna är störst för att ge bäst effekt. För det krävs en regelbunden omvärldsbevakning som ska utgöra underlag för en risk- och sårbarhetsvärdering. Genom risk- och sårbarhetsvärderingen kan man vikta och peka ut de största hoten och riskerna.

Under hösten 2023 gjordes den första omgången av omvärldsbevakning av livsmedelsfusk. Insamlade data och underlag ska senare användas i risk- och sårbarhetsvärderingen. Omvärldsbevakningen fokuserade på förändringar och rörelser på marknaden i Sverige, konsumentens köpbeteende samt vad och var kontrollmyndigheter lägger fokus och utför kontroll.

- **Rapporteringspunkter om livsmedelsfusk i myndighetsrapporteringen**

Livsmedelsverket samlar in underlag från alla kontrollmyndigheter på den kontroll som har utförts under ett år. För att få en bättre uppfattning i hur stor omfattning livsmedelsfusk kontrolleras, på vilka områden det har konstaterats och i hur stor omfattning det utförs riskbaserade, planerade kontroller mot livsmedelsfusk har nya punkter införts i rapporteringen.

Utöver att utforma rapporteringspunkterna har även stödtexter tagits fram i anvisningen till rapporteringen, som vägledning för kontrollmyndigheterna. Under slutet av 2024 och början av 2025 kommer man kunna sammanställa dessa data och få en uppfattning om var och i vilken omfattning kontrollmyndigheterna har utfört kontroll av livsmedelsfusk.

- **Interna workshops inom Livsmedelsverket**

För att understödja den utveckling som sker genom bland annat projektet *Tillsammans mot livsmedelsbedrägeri* är det många olika ansvarsområden inom Livsmedelsverket som behöver samlas och diskutera. Därför bildades under våren 2023 en tvärgrupp kallad *Bedrägliga ageranden*.

Under 2023 har två workshops genomförts där sakterter från flera olika områden inom Livsmedelsverket deltagit. Det är experter som arbetar inom olika enheter, till exempel kontrollledning, revision, märkning och livsmedelsinformation och EU-ekologiska regelverket.

Varje workshop har innehållit två delar. Dels en kompetenshöjande del för att sprida kunskaperna om livsmedelsfusk. Dels en utvecklande del där saksakexperterna har diskuterat prioriteringar, arbetsmetoder och vilka steg som krävs för att öka förmågan och kunskaperna för att upptäcka och kontrollera livsmedelsfusk. Resultatet av diskussionerna har lett till fortsatt arbete med aktiviteter inom projektet *Tillsammans mot livsmedelsbedrägeri*.

6.3 Uppnådda resultat

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Utbildnings- och kommunikationsinsatser	<p>Många inspektörer inom livsmedelskontrollen har fått ta del av kommunikations- och utbildningsinsatser för att förstå vad livsmedelsfusk är och hur de kan utföra kontroll för att upptäcka livsmedelsfusk. I siffror:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cirka 500 inspektörer, främst från den kommunala livsmedelskontrollen, tog del av anförandet på nationella kontrollkonferensen. - Livsmedelsverket har medverkat på 16 st länsmöten runtom i landet för att sprida information om kontrollmyndigheternas ansvar att utföra kontroll av livsmedelsfusk. - Cirka 200 inspektörer i livsmedelskontrollen tog del av e-utbildningen <i>Kontroll bedrägliga ageranden</i> under den avgiftsfria perioden 1 januari till 30 juni 2023.
Referensgrupp för att samskapa verktyg för kontroll av livsmedelsfusk	<p>Resultatet av samarbetet resulterade i tre lösningsförslag som har eller ska genomföras:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utformning och användning av gemensam plattform för utbyte av idéer och dela kunskap om livsmedelsfusk mellan inspektörer. Lansering 1 oktober 2023. - En serie av webinarier där Livsmedelsverket och två kontrollmyndigheter berättar hur man upptäckt och kontrollerat fusk baserat på verkliga

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
	<p>fall (ärenden). Genomförande januari/februari 2024.</p> <ul style="list-style-type: none"> - En scenarioövning som inspektörer kan genomföra i arbetsgrupper för att öka medvetenheten och förstå hur en fuskare tänker. Lansering under våren 2024.
Gemensam plattform (arbetsrum) för utbyte av idéer och kunskap om livsmedelsfusk	Ungefär 200 inspektörer inom livsmedelskontrollen anslöt till arbetsrummet en vecka från att det lanserades. Livsmedelsverket har i arbetsrummet publicerat en nyhet per vecka som rör ärenden där det konstaterats livsmedelsfusk, inom Sverige eller i Europa. Inläggen har fått många kommentarer och ställda följdfrågor.
Rapporteringspunkter livsmedelsfusk i myndighetsrapporteringen	Det finns förutsättningar för tydligare rapportering för att samla in och följa upp underlag från kontrollmyndigheterna för år 2024 och framåt.
Omvärldsbevakning livsmedelsfusk	Omvärldsbevakningen av livsmedelsfusk har resulterat i en sammanställd men inte officiellt publicerad rapport.
Interna workshops inom Livsmedelsverket	Genomförda workshops har lett till: <ul style="list-style-type: none"> - Ökad kunskap om livsmedelsfusk hos medarbetare internt på Livsmedelsverket. - Utvecklingsinsatser inom ramen för projekt <i>Tillsammans mot livsmedelsbedrägeri</i> under 2024. Bland annat ska man arbeta med att ge bättre stöd kring tillämpning av olika kontrollmetoder för att upptäcka livsmedelsfusk samt anpassa stödet för livsmedelskontroll i primärproduktionen som länsstyrelsen ansvarar för.

Beskrivning av uppnådda resultat

Livsmedelsverket har genom projektet *Tillsammans mot livsmedelsbedrägeri* genomfört ett antal delaktiviteter som syftar till att:

- Ge förutsättningar för kontrollmyndigheter att öka sina kunskaper och förstå vad livsmedelsfusk är samt på grundläggande nivå kunna utföra kontroll för att upptäcka och kontrollera livsmedelsfusk.
- Ge förutsättningar för att kontrollmyndigheter på ett tydligare sätt ska kunna rapportera in resultat av utförd kontroll av livsmedelsfusk i den årliga myndighetsrapporteringen till Livsmedelsverket.
- Genomfört omvärldsbevakning som ett första steg i att Livsmedelsverket ska kunna leda kontrollmyndigheterna mot riskbaserade kontrollinsatser.
- Internt inom Livsmedelsverket verkat för att fler förstår vad livsmedelsfusk är samt fått ge inspel kring vidareutveckling i arbetet genom projekt *Tillsammans mot livsmedelsbedrägeri*.

6.4 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Konsument och marknad	Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Livsmedelsverket arbetar långsiktigt och strategiskt för att motverka livsmedelsfusk. Det krävs att vi i Sverige utför en effektiv kontroll för att motverka bedrägliga och vilseledande ageranden i livsmedelskedjan för att möta mål som att ”konsumenten ska ha ett högt förtroende för livsmedlen” samt att ”marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens”.

6.5 Slutsatser

Livsmedelsverket vill åstadkomma en långsiktig och hållbar effekt med att öka kontrollerna mot livsmedelsfusk. Av den anledningen har myndigheten behövt börja med att ta fram en strategi för att därefter arbeta fram hur den ska omsättas. Därefter har Livsmedelsverket startat ett projekt som kallas *Tillsammans mot livsmedelsbedrägeri*.

Under 2023 har Livsmedelsverket genomfört ett antal aktiviteter inom projektet som framförallt ska stärka kontrollmyndigheternas förmåga att förstå vad livsmedelsfusk är, och även skapat förutsättningar för att följa upp deras arbete.

Livsmedelsverket ser en positiv trend från kontrollmyndigheterna från de kommunikations- och utbildningsinsatser som har genomförts. Livsmedelsverket bedömer att det är för tidigt att dra slutsatser om utfallet och om kontrollmyndigheterna verkligen upptäcker och vidtar åtgärder mot livsmedelsfusk.

6.6 Fortsatt arbete

Livsmedelsverket kommer fortsätta arbetet med projekt *Tillsammans mot livsmedelsbedrägeri* men övergå till mer fokus på tekniker och kontrollmetoder för att upptäcka livsmedelsfusk samt skapa bättre förutsättningar för samarbete och samverkan mellan kontrollmyndigheter.

Ett antal aktiviteter som påbörjats under 2023 kommer avslutas under 2024, till exempel den bearbetade versionen av nationell kontrollplan där man integrerat livsmedelsfusk. Det kommer även avslutas arbete med stödtexter som ger vägledning om kontroll för att motverka bedrägliga ageranden på Livsmedelsverkets fördjupningssidor kontrollwiki.

Livsmedelsverket lämnade ett förslag på förändring av regeringsuppdraget ”insatser mot livsmedelsfusk” i rapporteringen för 2022. Livsmedelsverket menade då och vidhåller att regeringsuppdraget skulle behöva lyftas i ett vidare perspektiv som ”insatser mot fusk i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan”.

Livsmedelsverket ser att andra centrala myndigheter med ansvar för kontroll i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan (Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Statens veterinärmedicinska anstalt) inte har ett riktat uppdrag att arbeta med bedrägeri, i likhet med det som Livsmedelsverket har fått genom ”insatser mot livsmedelsfusk”. Om det sker fusk i tidigt skede av livsmedelskedjan - det vill säga inom primärproduktionen med växtskadegörare, växtskyddsmedel, foder eller liknande - så ger det följd effekter och konsekvenser längre fram i livsmedelskedjan.

Att vidga uppdraget skulle också innebära en harmonisering mot EU-kommissionens arbete och hos flera andra medlemsländer eftersom definitionen är ”agri food fraud chain”.

7 Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror

7.1 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Livsmedelsverket ska fortsatt utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM). Arbetet ska ske i nära samverkan med branschens aktörer. Offentliga insatser inom området och det svenska myndighetsarbetet ska matcha dels livsmedelsindustrins förmåga att exportera, dels omvärldens behov och efterfrågan på livsmedel och jordbruksvaror samt tillvarata de möjligheter som kommer av det svenska EU-medlemskapet. (Enligt regeringsbeslutet)

Vissa länder utanför EU/EES önskar godkänna Sverige och svenska anläggningar för en viss produkt innan export av svenska livsmedel får ske till landet. Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket, SVA och branscher arbetar med denna process genom att exempelvis beskriva Sveriges kontrollsystem, organisera och ta emot inspektioner från importlandet, förhandla exportintyg och förmedla ansökan om registrering av anläggningar i det land som önskar importera från Sverige. Processen är komplex och tidskrävande, och ibland tar det flera år innan Sverige når ett godkännande för export.

Livsmedelsverkets arbete med att bevara Sveriges och anläggningarnas godkännande fortsätter också när marknaden är öppnad. Tillsammans med berörda branscher, företag och Jordbruksverket prioriterar Livsmedelsverket vilka marknadstillträdesärenden som ger mest effekt och vilka ärenden som myndigheterna har resurser att hantera.

7.2 Genomförda aktiviteter

Inom ramen för uppdraget har Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket under året arbetat med frågeformulär för 7 olika ärenden, både för nya och befintliga marknader, och tagit emot en inspektion i Sverige. Under 2023 genomförde Livsmedelsverket fler aktiviteter inom underhåll för att bevara marknader öppna än aktiviteter för att öppna nya marknader. Arbetet för att underhålla befintliga exportmarknader har under åren, i takt med att fler marknader öppnats, ökat i omfattning och intensitet och arbetet med nya marknader har därför fått stå tillbaka.

Internationellt samarbete har 2023 inletts mellan nordiska länder samt mellan olika länder i världen.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
<p>Producenter, kylager, exportörer och branschorganisationer för export av griskött, nötkött, fjäderfäkött, ägg, äggprodukter, mjölkprodukter</p>	<p>Exempel på processer för ny och befintlig marknad: Frågeformulär besvarades i 7 olika ärenden av både Livsmedelsverket och Jordbruksverket:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vietnam fjäderfäkött, griskött och ägg och äggprodukter • Japan nötkött • Indien mjölkprodukter • Singapore Fjäderfäkött • Taiwan BSE och CSF <p>Japan utvärderade på nytt Sverige för BSE under en vecka i december.</p> <p>Nya marknader öppnades för ägg till Singapore, mjölkprodukter till Bosnien-Hercegovina och Nya Kaledonien, glass till Franska Polynesien och kollagen till Turkiet.</p> <p>Livsmedelsverket har tagit emot Vietnam på ett studiebesök i Sverige i juni i syfte att öka våra chanser för marknadstillträde i våra ärenden dit.</p> <p>Syftet med dessa processer är att i framtiden få ett godkännande för export eller att bevara ett befintligt godkännande.</p>
<p>Producenter, kylager, exportörer och branschorganisationer för export av griskött, nötkött, fjäderfäkött, ägg, äggprodukter, mjölkprodukter</p>	<p>Upprätthålla befintligt marknadstillträde – övrigt arbete:</p> <p>76 anläggningar rekommenderades för ny- och omregistrering vid myndigheter i Kina, Hong Kong, Indonesien, Malaysia, Japan, Singapore, Sydkorea, Taiwan och Vietnam.</p> <p>Uppdateringar och förlängning av registreringar av anläggningar som producerar exportprodukter till Kina genomfördes.</p> <p>Arbete med fortsatt utveckling av metod och stöd till företag i det kinesiska digitala systemet CIFER har pågått över året.</p> <p>Livsmedelsverket deltog också aktivt i arbetet med att få svensk grisexport att fortgå i samband med utbrottet av afrikansk svinpest.</p>
<p>Nordiskt och internationellt samarbete för att utveckla</p>	<p>Ett nytt nordiskt samarbete startades på uppdrag av det Nordiska Ministerrådet. Syftet är att utbyta erfarenheter och</p>

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
arbetet med exportgodkännanden	<p>lära sig av hur länderna arbetar med marknadstillträde, och därigenom ha möjlighet att vidareutveckla våra arbetssätt och få synergieffekter. I september deltog Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket i ett seminarium som arrangerades av Mattilsynet i Norge. Länder som deltog var Norge, Sverige, Finland, Danmark, Island och Färöarna.</p> <p>Livsmedelsverket deltar också sedan 2022 i ett internationellt samarbete där främst Kina och systemet CIFER diskuteras. Mötena leds av Mattilsynet. Deltar gör är livsmedelsmyndigheter från Norge, Sverige, Danmark, Island, Kanada, Storbritannien, Nederländerna, Portugal, Färöarna, Chile, Nya Zeeland, Schweiz, Island, Australien och Tyskland. Syftet är att knyta kontakter och lära av varandra.</p>
Jordbruksverket, Kommerskollegium, Regeringskansliet, Tillväxtverket, EU KOM, importländer	<p>Deltagande i marknadstillträdesarbetsgruppen för SPS-frågor (MAWG SPS), en undergrupp till Marknadstillträdeskommittén (MAAC), som är en plattform där tekniska frågor relaterade till handel med djur, djurprodukter, växter och växtprodukter presenteras och samordnas av EU-kommissionen för europeiska branschorganisationer och andra medlemsländer. Syftet är att säkerställa ett enhetligt tillvägagångssätt och ökad öppenhet gällande hantering av specifika handelshinder.</p> <p>Underlag till möten i Potsdam¹, WTO SPS samt MAAC.</p> <p>Bevakning av importregler i länder med särskild betydelse; där export sker eller där processer pågår för att nå ett godkännande för export.</p>

7.3 Uppnådda resultat

Efter att de besvarade frågeformulären för ny marknad lämnats till importlandet kan processen fortsätta med en inspektion i Sverige där Sverige och/eller svenska anläggningar utvärderas inför kommande godkännande. Aktiviteter för att bevara marknadstillträde har resulterat i att svenska livsmedelsföretag kan bibehålla eller öka sin export från Sverige.

Beskrivning av uppnådda resultat

För att öka förutsättningarna för framtida export har Livsmedelsverket och Jordbruksverket fortsatt att arbeta med fler frågeformulär till flera länder. Flera av dessa var på begäran från importlandet om kompletteringar på tidigare frågeformulär. Arbetet görs i enlighet med det uppdrag som exportföretag ger myndigheterna och efter prioritering tillsammans med branscherna. Myndigheterna har under 2024 dessutom samarbetat med EU-kommissionen genom att ta emot ett studiebesök från Vietnam.

Den 27 december 2023 godkände Japan Sverige i den nya utvärderingen som gjordes för nötkött under 2023. Nu är det exempelvis möjligt att också exportera processade och värmebehandlade nötköttsprodukter och köttråvaran får komma från djur äldre än 30 månader. Japan ställde krav på att fler särskilda kontroller mot Japans importkrav ska genomföras på anläggningarna och att anläggningarna har en rutin som beskriver hur information mellan anläggningarna om godkända produkter till Japan överförs. Syftet är att säkerställa att Japans krav uppfylls längs hela produktionskedjan.

Under 2023 har minst 15 marknader för griskött och produkter därav stängts till 11 olika länder med anledning av utbrottet av afrikansk svinpest. Livsmedelsverket och Jordbruksverket arbetade under senare delen av året med att upprätthålla pågående export genom dialog mellan myndigheterna, bransch och importländers myndigheter.

7.4 Uppdragets koppling till mål inom Livsmedelsstrategins 3 strategiska områden

Marknadstillträdesarbete och bevarande av marknader syftar till att öka marknadstillträdet och bevara den export som sker för svenska livsmedelsexportörer.

Beskrivning av uppdragets koppling till mål

Ovan nämnda aktiviteter syftar till att öka möjligheten för svenska företag att bibehålla och öka sin livsmedelsexport. Detta är en del i strategins övergripande mål avseende ökad livsmedelsproduktion, ökad tillväxt, stärkt konkurrenskraft, ökad lönsamhet och självförsörjningsgrad och minskad sårbarhet i livsmedelskedjan.

7.5 Slutsatser

Livsmedelsverkets arbete med att bevara öppnade marknader har ökat över tid, och arbetet med nya marknader har därför fått stå tillbaka. Fler öppnade marknader innebär att underhållsarbetet ökar. Om de befintliga marknaderna inte underhålls riskerar de att stängas och då förlorar Sverige etablerade marknader och exportmöjligheterna minskar.

Processen för att nå ett godkännande till ett visst importland sträcker sig i de flesta fall över flera år. Det kräver mycket resurser från myndigheterna som bland annat behöver tolka regler och utveckla nya metoder. Vissa importländer har långa handläggningstider och komplicerade godkännandeprocesser med flera delmoment som kräver resurser från båda myndigheterna. Därtill krävs ett ihållande intresse och en långsiktig exportplanering från företagets sida.

7.6 Fortsatt arbete

Livsmedelsverkets arbete med marknadstillträde till prioriterade marknader och underhåll av befintliga marknader kommer att fortsätta under 2024. Exempel på områden där Livsmedelsverket planerar aktiviteter under 2024:

- Livsmedelsverket och Jordbruksverket justerar prioriteringen av marknader efter samverkan med enskilda branschorganisationer och företag. Nya marknadstillträdesärenden påbörjas i mån av tid när pågående ärenden avslutats.
- Livsmedelsverket startar nya aktiviteter gällande registreringar till Marocko som inkommer med nytt registreringssystem och nya krav. Nytt registreringssystem till Kina för de produkter som inte ingår i CIFER kommer att införas. Övrig registrering till Kina i CIFER och registreringar till andra länder fortsätter i det löpande arbetet.
- Indien inför ny lagstiftning för hälsointyg och registrering av anläggningar. Bevakning av EU-kommissionens arbete och Indiens nya regler behöver fortsätta under året och framöver. Importregler och hälsointyg kan behöva förhandlas av Livsmedelsverket. Anläggningar med exportintresse kommer att registreras. Detta är en möjlighet som kommer av det svenska EU-medlemskapet.
- Pågående arbete med flertalet besvarade frågeformulär för sjukdomar i griskött till Taiwan fortsätter för att behålla marknadstillträdet dit. Denna process inkom till Livsmedelsverket innan exporten till Taiwan stoppades med anledning av utbrottet av afrikansk svinpest under 2023.
- Arbetet med att öppna upp marknader som stängts med anledning av afrikansk svinpest fortsätter.

8 Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

8.1 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Livsmedelsverket ska utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM). (Enligt regeringsbeslutet)

8.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

I december 2023 tog Livsmedelsverket och Jordbruksverket emot en delegation från myndigheten Ministry of Health, Labour and Welfare (MHLW) i Japan för inspektion av anläggningar som producerar nötkött och dess produkter.

Beskrivning av genomförda aktiviteter

Inspektionen inleddes med ett möte mellan MHLW, Jordbruksverket och Livsmedelsverket, för att därefter besöka berörda anläggningar tillsammans med personal från Livsmedelsverket och Jordbruksverket. Därefter avslutades inspektionen med avslutade möte där resultatet sammanfattades.

8.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning och beskrivning av uppnådda resultat

Inspektion och utvärdering från Japan syftade till att Japan utvidgar Sveriges godkännande och tar bort krav om att kött ska komma från djur äldre än 30 månader.

Japan godkände Sverige 27 december 2023 och nu är det också möjligt att exportera processade och värmebehandlade nötköttsprodukter. Dock kommer ytterligare arbete att krävas innan exporten av dessa produkter kan starta.

8.4 Uppdragets koppling till mål inom Livsmedelsstrategins 3 strategiska områden

Arbetet med få svenska anläggningar godkända för export till tredje land syftar till att öka marknadstillträdet för svenska livsmedelsexportörer.

Exempel 1 (Konsument och marknad):

Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Beskrivning av uppdragets koppling till mål

Livsmedelsverket har genom ovan nämnda aktiviteter bidragit till att strategins övergripande mål kan uppfyllas avseende ökad livsmedelsproduktion, ökad tillväxt som ger nya möjligheter till innovation, stärkt konkurrenskraft, ökad lönsamhet och självförsörjningsgrad och minskad sårbarhet i livsmedelskedjan.

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Regler och villkor	Målet för det strategiska området Regler och villkor ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.
Konsument och marknad	Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.
Kunskap och innovation	Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

8.5 Slutsatser

Inspektioner annonseras till svenska myndigheter med kort varsel och utan förvarning. Före, under och efter en inspektion krävs en stor arbetsinsats från flera delar av Livsmedelsverket och kan involvera fler myndigheter. I detta fall var Jordbruksverket inblandad i större delen av inspektionen.

För att bevara marknader öppnade kommer Sveriges myndigheter och industri behöva ta emot framtida delegationer från myndigheter i importländer för att behålla Sveriges exportgodkännande för en specifik produktkategori.

8.6 Fortsatt arbete

För 2024 kommer Livsmedelsverket att ha beredskap att ta emot inspektioner från tredje land. När tredje land aviserar att en inspektion planeras kommer eventuellt pågående marknadstillträdesarbete att temporärt pausas.

9 Genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin

9.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Livsmedelsverket har under 2023 arbetat med fem deluppdrag inom Vildsvinspaketet.

Förslag till nya regler för att underlätta för jägare att sälja direkt till slutkonsumenter eller detaljhandel, som till exempel restauranger och livsmedelsbutiker.

Uppdatera vägledande information till jägare om försäljning av vildsvin och vildsvinskött och vägledning till kontrollmyndigheter.

Informationssatsning för företag som hanterar viltkött.

Stötta branschorganisationer att uppdatera branschriktlinjer för vilthanteringsanläggningar och till detaljhandeln.

Förstärka och samordna kommunikationen runt vildsvinspaketet.

Syftet med uppdragen är att öka möjligheterna för omsättning av vildsvinskött på marknaden med bibehållen livsmedelssäkerhet. (Källa: Uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin (Livsmedelsverket) Diarienummer: N2020/01010/DL, N2019/03259/DL (delvis), N2017/06252/JL (delvis))

Sedan tidigare har deluppdraget att utreda system för subventioner för att minska kostnader för till exempel provtagning av trikiner och cesium slutförts.

9.2 Genomförda aktiviteter

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Jägare, detaljhandelsföretagare, konsumenter	Föreskriftsförslag i enlighet med uppdraget är framtagna och skickade till EU-kommissionen för notifiering. Föreskrifterna möjliggör en ökad och förenklad omsättning av vildsvinskött, vilket förväntas tillgängliggöra det för fler konsumenter.
Jägare, detaljhandelsföretagare, kontrollmyndigheter	Webbaserade informationsfilmer riktade till jägare, detaljhandelsanläggningar respektive kontrollmyndigheter är framtagna. Informationen ska visa på de nya möjligheterna och förutsättningarna för jägare och detaljhandelsföretagare att sälja vildsvinskött med bibehållen livsmedelssäkerhet. Kontrollmyndigheterna i livsmedelskedjan får kunskap om hur kontroll ska bedrivas för att verifiera att hanteringen resulterar i säkra livsmedel.
Jägare, företagare i livsmedelskedjan, kontrollmyndigheter	Kommunikationsinsatser till intressenter i vildsvinsfrågor, i samverkan med övriga myndigheter som har uppdrag i vildsvinspaketet.

9.3 Uppnådda resultat

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Föreskriftsförslag formulerat och är skickade för notifiering till EU-kommissionen	Färdigställandet av förslaget och notifieringen är steg på vägen för att möjliggöra de nya sätten för jägare att leverera vildsvin och kött av vildsvin
Informationsfilmer producerade	Kommer att ge ökad kunskap och kanske inspiration till aktörer att leverera vildsvinskött i enlighet med de kommande föreskrifterna
Medverkan vid konferens med intressenter i livsmedelskedjan 5-6/12 2023	Ökad kännedom om de föreslagna föreskrifterna hos aktörer som berörs av dem.

9.3.1 Beskrivning av uppnådda resultat

Ett förslag till föreskrifter finns framtaget och är skickade till EU-kommissionen för notifiering. Det är ett obligatoriskt steg på vägen för att föreskrifterna ska kunna träda i kraft.

Informationsfilmer är framtagna och kommer göras tillgängliga kostnadsfritt på Livsmedelsverkets webbplats för de tre huvudmålgrupperna för föreskriftens tillämpning, nämligen jägare, detaljhandelsföretagare och kontrollmyndigheter. Information ges där om de nya möjligheter som föreskrifterna kommer att ge, under vilka förutsättningar det får ske och hur livsmedelssäkerheten bibehålls även med dessa nya försäljningskanaler.

Vad gäller kommunikationsinsatser kan nämnas att Livsmedelsverket medverkade och beskrev föreskriftsförslaget och dess konsekvenser vid en konferens 5-6/12 2023 i Lundsbrunn. Konferensen arrangerades av Jordbruksverket inom ramen för deras uppdrag inom Vildsvinspaketet och där ett 50-tal aktörer i livsmedelskedjan deltog, bland annat företrädare för vilthanteringsanläggningar, representanter för jägarorganisationer och kontrollmyndigheter.

9.4 (Tidiga) effekter

Det finns för närvarande subventioner av analyser av trikiner och cesium -137 i vildsvin av jägare som jagar för privat bruk, som föreslogs av Livsmedelsverket. Utbetalningar av dessa subventioner har gjorts sedan halvårsskiftet 2021 och utbetalningarna administrerats via Livsmedelverket till de laboratorier som utför analyserna. Utbetalningarna har uppgått till sammanlagt 24,6 miljoner kr per den 19 december 2023. Effekten av analys är att det vildsvinskött som konsumeras av jägare och som har analyserats är verifierat på rätt sida om gränsvärdet för cesium-137 och utan påvisad förekomst av trikiner, vilket medför att dessa agens inte orsakar oönskade hälsoeffekter hos dem som äter köttet. Att få sitt kött kostnadsfritt analyserat skulle också kunna påverka viljan att jaga vildsvin och äta för eget bruk. Det är utifrån tillgängliga data svårt att säga om benägenheten att jaga vildsvin och låta sitt kött analyseras har påverkats av subventionerna. Antalet utförda trikinanalyser totalt verkar ha minskat sedan subventionerna infördes. Det ska observeras att antalet trikintester som redovisas i tabellen nedan också omfattar tester som analyseras på uppdrag av andra än jägare, exempelvis vilthanteringsanläggningar, som inte omfattas av subventionen. Antalet rapporterat skjutna vildsvin har dock också minskat, så andelen provtagna djur av de som skjutits skulle kunna vara relativt konstant. Antalet trikinanalyser som ersatts med subventionsmedel verkar också relativt konstant över de år som subventionen har funnits.

	Trikintestade	Skjutna	Antal subventionerade analyser
2017	111 845		-
Juli 2017-juni 2018		114 831	
2018	106 055		-
Juli 2018-juni 2019		112 352	
2019	138 374		-
Juli 2019-juni 2020		146 068	
2020	161 072		-
Juli 2020-juni 2021		158 809	
2021	130 826		41 227 (halvår)
Juli 2021-juni 2022		119 972	
2022	113 803		85 270

Tabellen ovan visar SVA:s statistik över antal utförda trikintester i Sverige, per kalenderår. Uppgifter om antal skjutna vildsvin är hämtade från Svenska Jägareförbundet och den frivilliga rapportering av jägare som görs om antal skjutna vildsvin per jaktår. Antal subventionerade analyser är det antal trikinanalyser av vildsvin som Livsmedelsverket har genomfört utbetalningar för till laboratorierna. För 2023, per den 19 december, har ersättning för 76 715 trikinanalyser utbetalats.

Information om de föreslagna föreskrifterna och dess avsedda tillämpning har gjorts tillgänglig på Livsmedelsverkets webbplats och vid ett antal informationstillfällen till målgrupperna jägare, detaljhandelsföretagare och kontrollmyndigheter. Kännedom om de kommande ökade möjligheterna att avyttra vildsvinskött är en förutsättning för att sådan omsättning kommer att bli verklighet när föreskrifterna träder i kraft.

9.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Vildsvinspaketet hör till Livsmedelsstrategins område Konsument och marknad. De kommande ökade möjligheterna för jägare att sälja vildsvinskött förväntas ge en ökad mängd vildsvinskött som blir tillgängligt för konsumenter på marknaden. Svenskt vildsvinskött är ett inhemskt producerat livsmedel, som har ett högt förtroende hos konsumenter. Föreskrifterna är framtagna med tanke på att inte orsaka onödiga administrativa bördor för aktörerna och med bibehållen livsmedelssäkerhet.

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Regler och villkor	Målet för det strategiska området Regler och villkor ska vara att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.
Konsument och marknad	Målet för det strategiska området Konsument och marknad ska vara att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.
Kunskap och innovation	Målet för det strategiska området Kunskap och innovation ska vara att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

9.6 Slutsatser

En förenklad omsättning av vildsvinskött på marknaden är positiv ur flera aspekter. Det är en åtgärd som kan förmodas öka incitamentet att jaga vildsvin och därmed hålla vildsvinsstammen på en balanserad nivå. Vildsvinskött är en inhemsk livsmedelsresurs som när det tillåts omsättas på enklare vis kan medverka till ökad självförsörjningsgrad, genom att konsumenter får ökad tillgång till en svensk råvara. Eventuellt kan det uppstå fler arbetstillfällen till följd av föreskriftsförslagets möjligheter av att hantera vildsvin av jägare och detaljhandelsanläggningar.

Under året har vi observerat att de tänkbara detaljhandelsanläggningarna som kan ta emot vildsvin från jägare i enlighet med de kommande föreskrifterna inte är organiserade tillsammans på ett sätt som gör det enkelt att nå fram med information direkt till dem. Därför har vi kontaktat Eldrimner för att via dem kunna nå sådana anläggningar och att få igång arbetet med en branschriktlinje för den här sortens anläggningar.

9.7 Fortsatt arbete

Under våren 2024 kommer EU-kommissionen att ge sina eventuella synpunkter på de föreslagna föreskrifterna. Föreskrifterna utgör en nationell undantagslagstiftning som får ges i enlighet med förordning (EG) nr 853/2004 och rör enbart livsmedel som omsätts lokalt inom Sverige. Men även sådana bestämmelser ska EU-kommissionen ges möjlighet att ge synpunkter på. Det skulle kunna resultera i att föreskriftsförslaget behöver justeras i

något avseende. Om inga stora justeringar behöver göras är det rimligt att tro att föreskrifterna kan träda i kraft under första halvåret 2024.

Under första halvåret 2024 kommer också information riktad till jägare, detaljhandelsföretagare och kontrollmyndigheter att göras tillgängliga kostnadsfritt på Livsmedelsverkets utbildningsportal.

De särskilda utbildningar om vildsvin, som jägare ska genomföra innan de får leverera vildsvin till slutkonsumenter, behöver tas fram av privata aktörer. Några sådana utbildningar är under produktion och innan de får användas ska de granskas och godkännas av Livsmedelsverket.

Vägledning för berörda aktörer om den hantering som möjliggörs i och med de kommande föreskrifterna kommer också att införlivas i Livsmedelsverkets webbplats för fördjupning, Kontrollwiki.

Livsmedelsverket fortsätter söka en väg för att hitta företrädare för den inriktning inom detaljhandelsföretagare som kan ta fram branschriktlinje för den hantering av vildsvin som föreslås bli möjlig i de nya föreskrifterna. Eldrimner är tillfrågade.

Kommunikationsinsatser kommer att fortgå till de berörda aktörerna i samverkan med övriga myndigheter som har uppdrag i Vildsvinspaketet.

10 Samordna kommunikationsinsatser i vildsvinspaketet

10.1 Uppdragsbeskrivning och syfte

Enligt regeringsuppdraget ska de myndigheter som arbetar med vildsvinspaketet (Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt samt länsstyrelserna, representerade av Länsstyrelsen Kronoberg) identifiera områden, i arbetet med och resultat från, vildsvinspaketet där det finns behov av särskild kommunikation. Med utgångspunkt i detta ska myndigheterna på ett strategiskt och långsiktigt sätt genomföra kommunikationsinsatser var för sig eller tillsammans. Livsmedelsverket ska samordna uppdraget.

10.2 Genomförda aktiviteter

Aktiviteterna bygger på en gemensam kommunikationsplan. Budgeten har fördelats utifrån beslutade planer. Tidsplanen har justerats då föreskriftsarbetet dragit ut på tiden, samt utbrottet av afrikansk svinpest i Fagerstatrakten. Det senare innebar en paus i kommunikationen kring vildsvin, främst på grund av att två av myndigheterna var upptagna av själva hanteringen.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Intressenter längs hela kedjan; allmänhet, jägare, detaljhandel, andra myndigheter, intresseorganisationer.	Myndigheterna har på respektive webbplats publicerat en samordnad samlad beskrivning över det arbete som pågår inom vildsvinspaketet med hänvisning till varandras webbplatser för respektive uppdrag. Syftet var att samordnat kunna samla information och kunna vägleda till rätt myndighet i rätt fråga. Pågående arbeten inom vildsvinsområdet (livsmedelsverket.se)
Deltagande myndigheter (sekundär mottagare av informationen)	Illustrationer har tagits fram som stöd för kommunikationen om vildsvinspaketet och de nya föreskrifterna. Syftet är att skapa igenkänning och förstärka kommunikationen om de nya föreskrifterna. Illustrationerna får användas fritt av deltagande myndigheter.
Jägare	SVA har tagit fram filmer om trikintester eftersom de är en stor del i vildsvinshanteringen och krav enligt de nya föreskrifterna. Filmerna kommer senare att knytas ihop med andra informationsinsatser.

Målgrupp	Genomförda aktiviteter
Vilthandläggare vid länsstyrelser, livsmedelsföretagare (VHA, DHA och dagligvaruhandel), jägare samt andra intresseorganisationer.	Vildsvinsdagarna 5-6 december 2023. Syftet var att berätta om pågående arbete av myndigheterna samt inspiration och dialog om hur vildsvin kan användas som resurs. Planerades och genomfördes av Jordbruksverket
Livsmedelsföretagare, primärt detaljhandel och vilthanteringsanläggningar samt media.	Med anledning av den afrikanska svinpesten genomfördes också en extrainsatt konsumentundersökning om inställningen till vildsvinskött. Syftet var att undersöka efterfrågan som stöd för de aktörer som arbetar med att förädla och/eller sälja vildsvinsprodukter. Mer kommunikation om den kommer 2024.

10.3 Uppnådda resultat

Resultat	(Eventuell) förändring hos målgrupp
Samordnad information om det arbete som pågår.	Deltagande myndigheter har fått en ökad kunskap och förståelse för varandras arbete och uppdrag samt komplexiteten i frågan.
Viss ökad kunskap om de nya föreskrifter som väntas komma under 2024.	Enligt den enkät som gjordes efter Vildsvinsdagarna så finns det en ökad kunskap men också nyfikenhet och fortsatt behov av information om hur varje målgrupp berörs.
Fortsatt efterfrågan på vildvinskött	De insatser som gjorts fortsätter lyfta vildsvin som en resurs. Konsumentundersökningen, tillsammans med andra undersökningar som gjorts, visar att efterfrågan på vildsvinskött är hög. Problemet är snarare att det inte finns en jämn tillgång på köttet. Informationen var ny och uppskattad av de dagligvaruhandlare som fick den vid Vildsvinsdagarna. Rapporten uppmärksammades även i lokalmedia och nådde då en bredare allmänhet.
Kännedom om hur varje aktör kan bidra till att mer vildsvinskött når konsument.	Enligt den undersökning som gjordes efter vildsvinsdagarna svarade 74 % att de fått ökad kunskap om hur de kan bidra.

Beskrivning av uppnådda resultat

Genom att publicera samordnad information om alla myndigheters pågående arbete inom vildsvinspaketet så har vi gjort det både enklare att se vem som gör vad och hur varje myndighets arbete hänger ihop.

Vildsvinsdagarna bidrog till en ökad kunskap om vilket arbete som pågår och vad som händer inom den närmaste tiden. Bland annat föredrog Livsmedelsverket förslaget till de nya föreskrifterna om jägares möjlighet att avyttra vildsvin direkt till slutkonsument eller via detaljhandelsanläggning. Enligt den enkät som gjordes efter Vildsvinsdagarna så fick programpunkten där myndigheterna redovisade pågående arbete högst betyg.

Även betyget överlag för vildsvinsdagarna, som även inkluderade ett studiebesök på en närliggande vilthanteringsanläggning, fick högt betyg.

I samband med konferensen presenterades även en nyligen genomförd marknadsundersökning om konsumenters inställning till vildsvinskött i sviterna efter utbrottet av afrikansk svinpest. Undersökningen bekräftar tidigare undersökningar som gjorts av Jordbruksverket; efterfrågan finns men det saknas en jämn tillgång på vildsvinskött. Därför marknadsförs inte heller köttet så mycket. Undersökningen lyftes av lokalmedia under Vildsvinsdagarna. Mer kommunikation om undersökningen kommer 2024.

10.4 (Tidiga) effekter

Bara det faktum att det finns en regelbunden samverkan och samordning av kommunikationen är en framgång och ger mer kraft i det arbete som sker. Respektive insats kan då sättas in i en större helhet och tydligt visa på målet med hela vildsvinspaketet.

Viss oro yttrades vid utbrottet av afrikansk svinpest. Myndigheterna kommunicerade tydligt att människor inte kan smittas av det, inte heller via mat. Det har inte specifikt med regeringsuppdraget att göra men kom att påverka våra aktiviteter. Det går i nuläget inte att peka på några andra mätbara effekter mer än att det arbete som hittills gjorts av aktörer för att utveckla och marknadsföra vildsvin som livsmedel, består. Efterfrågan bland de som en gång ätit vildsvin är i det närmaste intakt.

10.5 Uppdragets koppling till Livsmedelsstrategins strategiska mål

Strategiskt område	Beskrivning av mål enligt handlingsplanen
Regler och villkor	I kommunikationen om de nya föreskrifterna så betonas möjligheten att avyttra vildsvin på fler sätt än idag. Det kommer att ge jägare och detaljhandelsanläggningar nya möjligheter samtidigt som vi betonar vikten av utbildning och provtagning. De nya föreskrifterna berör också kontrollmyndigheter. Därför kommer villkoren för de nya föreskrifterna att kommuniceras särskilt.
Konsument och marknad	Livsmedels säkerheten är avgörande för att konsumenterna ska ha en tilltro till ett livsmedel. Därför betonas exempelvis provtagning i den kommunikation som sker. Konsumenter är en självklar målgrupp, likväl som jägare, detaljhandelsanläggningar och kontrollmyndigheter. Företag i vildsvinskedjan ska veta hur de kan bidra till målet om att fler vildsvin ska nå konsument och hur efterfrågan av vildsvinskött ser ut. Därför kommuniceras de delarna till dem. Alla aktörer längs hela kedjan behövs.
Kunskap och innovation	Genom att lyfta framgångsrika arbetssätt hos enskilda företag och hur efterfrågan på produkterna ser ut, så hoppas vi inspirera till att fortsatt/våga satsa på att utveckla framtagandet av vildsvinsprodukter. Genom att utveckla sin verksamhet till att omfatta även vilt och/eller vildsvin så kan befintliga verksamheter få fler ben att stå på.

10.6 Slutsatser

Vildsvinspaketet berör i sin helhet många olika målgrupper med olika behov och inställning till de förändringar som föreslås. Alla aktörer behövs och de måste samarbeta. Därför måste kommunikationen vara målgruppsanpassad och ska i relevanta kanaler. För Livsmedelsverkets del är de nya föreskrifterna en stor del av arbetet men för att nå målet om fler vildsvin som når konsument krävs många andra insatser också.

10.7 Fortsatt arbete

Under 2024 kommer Livsmedelsverkets kommunikation främst att ske kring det nya regelverket som öppnar upp fler vägar för vildsvin att nå konsument, såsom att jägare som genomgått särskild utbildning och anmält sig till närmaste länsstyrelse får sälja vildsvin eller vildsvinskött direkt till slutkonsument eller detaljhandelsanläggning.

Till detta lanseras ett digitalt informationspaket om de nya föreskrifterna som ska

kommuniceras och nå jägare, kontrollmyndigheter respektive detaljhandelsanläggningar. Kommunikationen behöver också samordnas med länsstyrelsen eftersom det är dit jägarna ska anmäla sig. Såväl budskap som webbplatser behöver samordnas och länkas samman.

Samverkan kommer också att ske med bransch- och intresseorganisationer om hur vi bäst samarbetar för att nå ut med den information vi behöver.

Kommunikation sker även om den konsumentundersökning som gjordes under oktober-november 2023 (se ovan). Målet är att sprida och befästa bilden att efterfrågan inte är ett problem eller hinder för de företag som vill utveckla sin verksamhet.

Jordbruksverket tar fram några filmer som kan visa goda exempel på samarbeten eftersom just dialog och samarbete aktörerna emellan är så viktig för att hela kedjan från skog till bord ska fungera.